

Revolverjournalistik

Dagblad hængte fem navngivne universitetslærere ud som nulforskere.

Se og Hør-metoder, siger en af de udhængte

Søndag eftermiddag d. 24. november sad lektor AM derhjemme og forskede. Klokkeren 14.30 ringede telefonen. Det var en journalist fra det nye dagblad DAGEN:

"Journalisten sagde hurtigt sit efternavn og fortalte, at han var i gang med at undersøge forskerpublicering. Han sad med mit instituts publikationsliste, hvor jeg optrådte med få publikationer. Jeg svarede, at hvis han var interesseret i at vide, hvad jeg forskede i lige nu, kunne han finde det på instituttets hjemmeside under mit navn. Her er 9 kapitler om 'velfærdssamfundets teori', som jeg underviser i".

Det var en kort samtale på omkring 2 minutter. Journalisten fortalte ikke, hvad formålet var. Han spurgte ikke, om han måtte citere lektoren.

Dagen efter blev AM – sammen med fire andre – hængt ud med fuldt navn og stilling for ikke at have publiceret noget i tre år og for at det er over ti år siden, at han har optrådt i et videnskabeligt tidsskrift.

Men journalisten spurgte ikke om baggrunden for de få publikationer på listen:

"Han spurgte ikke til mine publikationer i 2002, hvor jeg bl.a. har offentliggjort forskellige mindre artikler, bidraget med et kapitel om borgerløn til en antologi. De kommer på min publikationsliste for 2002", fortæller AM. "Jeg er aktiv forsker og har ingen dårlig samvittighed. Men i baglogskabens lys er jeg nok bagefter med publiceringen ..."

Journalisten:

Nævnte lektorens publikationsliste

Lektor AMs fremstilling modsiges af journalist **Frederik Wiedemann**, som vurderer, at samtalen varede knap ti minutter:

Han introducerede interviewet med, at han havde en håndfuld eksempler fra forskellige institutter. Men han husker ikke, om han gjorde opmærksom på, at han ville nævne AM med fuldt navn:

"Jeg nævnte, at jeg ville omtale hans publikationsliste. Og hvis jeg ikke skulle have spurgt til hans publikationsfrekvens, så er det jo mærkeligt, at han henviste til sin hjemmeside, hvor undervisningsnoterne ligger".

Lektoren: Opringning var alibi

I dag siger lektoren: "Det er da meget, meget ubehageligt at blive hængt ud i med navns nævnelse i offentligheden".

Juridisk er offentliggørelse af navnene ikke ulovlig, fordi den bygger på offentligt tilgængeligt materiale vedrørende tjenstlige forhold. Men presse-etisk ligger det i en gråzone at udhænge offentligt ansatte, som ikke er anklaget for tjenstlige forseelser:

"Det er ren revolverjournalistik på Se og Hør – niveau. Det er uanstændigt ikke at informere en person om formålet med henvendelsen. Jeg havde ikke en chance for at forklare mig", konstaterer AM.

"Bagefter står jeg tilbage med fornemmelsen af, at journalisten havde sin skjulte dagsorden og bare ringede til mig som alibi; så kan han jo sige, at han jo gav mig mulighed for at udtale mig ..."

jø

Se bagsiden

Nyt rådssystem 4
- med to sideløbende systemer møder kritik fra det nuværende rådssystem

TEMA: Uni-reform til høring 10-15

Dumpet 10
- lyder det i et af de skrappere høringssvar, som kommer fra samfundsvidenskab i Aalborg

Urskov af systemer 13
- siger prodekan på humaniora om uddannelses-siden i uni-reformen

Dandy i medierne 16
Konflikten mellem dental-forskere og Dandy i 1999 undersøgt af medie-forsker: Dandy var uprofessionelle og rektor holdt lav profil ...

Sexchikane – et tabu 18
Krænkelser forekommer, men ender sjældent i klager. Det er nemlig for pinligt eller for farligt at fortælle om oplevelserne ...

Nano-hvaffor-noget 22-24
FORSKERforum prøver at forklare, hvorfor nano-forskning er blevet det store hit blandt politikere - og forskere ...

Elastiske ph.d.-krav 25
Kravene til afhandling er ikke standardiserede, og en ph.d.'ere kan ikke klage over uretfærdig bedømmelse

Fodnoten 26
Hvis naturvidenskabernes særkende er eksperimentet, så er tekstvidenskabernes fodnoten. ESSAY

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lisbeth Arboe Jakobsen, Jordbrugsak.
Lars K. Nielsen, Farmaceutforeningen
Mariann Chriel, Dyr lægeforeningen

Journalist Lise Penter Madsen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33

Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

22. januar 2003

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Tlf. 39 46 36 00

Jordbrugsakademikernes Forbund
Tlf. 33 21 28 00

Dyr lægeforeningen
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af Leif Søndergaard,
fmd. f. DMs universitetslærere

Universitetsreform uden frihed og legitimitet

Efter tre kvart års tilløb kom udkastet til den nye universitetslov så endelig til høring. Vi må konstatere, at lovudkastet er langt fra ministerens løfter i den forudgående politiske diskussion. Det er derfor meget vanskeligt at se, hvordan universiteterne i den givne ramme skal kunne opfylde de meget store ambitioner, som ministeren selv har skrevet ind i lovforslagets formålsparagraf for universiteterne.

Der er ikke mange spor af den 'frihed', universiteterne blev lovet; faktisk er der mindst 25 steder i lovudkastet nævnt forhold, hvor ministeren kan gribe ind. Lovforslagets mange muligheder for politisk indgriben vil kunne forpuste bestyrelsens arbejde og kunne give stridigheder med diskussioner af, om det nu er den eksternt dominerede bestyrelse eller ministeren, der bedst repræsenterer "samfundets interesser".

Men universiteterne skal gøres fri af den politiske styring. Det må være tilstrækkeligt at ministeren godkender udviklingskontrakterne.

Intet i lovtæksten sikrer grundforskningen. Tværtimod lægger principperne vægten på strategisk forskningsplanlægning og udvælgelse, uden at begrebet "strategisk" defineres. Det er nok ikke en tilfældighed, for det er ikke et entydigt begreb og ikke alment gældende.

Der bør i stedet lægges vægt på at sikre netop den u-styrede grundforskning og forskningsfriheden for den enkelte, som netop er det, der sikrer den afgørende dynamik og bredde i forskningen, som er nødvendig for **universiteter som universiteter**. Det giver kvantespringene i forskningen og de nye uforudsete resultater, som ved vidensoverførsel og patenteringsmuligheder giver vækst og velfærd i samfundet. Og det sikrer forskernes engagement og entusiasme.

Det er derfor vigtigt at sikring af grundforskningen også nævnes i formålsparagraffen.

Endelig må det stadig muliggøres i loven at fostre Nobelpristagere på danske universiteter; lovforslagets opgavebeskrivelse i §2 stk2 "drive forskning.....på et højt internationalt niveau" skal selvfølgelig ændres til "drive forskning.....indtil det højeste internationale niveau".

Trods løfter er der intet i lovudkastet, som sikrer de ansatte ledere **legitimitet** i forhold til de øvrige

universitetsansatte. Den lovede studenterindflydelse er begrænset til to pladser i bestyrelsen og så nogle pladser i studienævnene (se s. 14). TAP'ernes indflydelse begrænses (se s. 15). Der er således intet, der sikrer universitetsfolkets engagement.

Faktisk ændrer lovudkastet så dramatisk på ikke mindst **universitetslærernes arbejdsvilkår**, at de fleste på forhånd har opgivet at deltage i diskussionen om den; apatien og modviljen har bredt sig. En nylig spørgeskemaundersøgelse blandt universitetslærere (iflg. Magisterbladet) viste, at de ikke har tiltro til, at lovreformen vil løse de problemer, som politikerne hævder universiteterne har. Få tror også på, at reformen vil give mere og bedre samarbejde med det omgivende samfund, som politikerne angiveligt ønsker. Og ikke mindst forudsiger de fleste universitetslærere, at reformen vil forringe deres forskningsvilkår.

De ansatte på Ålborg Universitet har allerede undsagt lovforslaget i den nuværende form (se s. 15), og den kritik bakker vi helt op om.

Man fristes til at sige som Klods Hans "Duer ikke om igen". Her skal bare peges på tre steder, hvor politikerne kan begynde deres revision:

- For at få de ansatte til at engagere sig i indførelsen af den nye styreform er det vigtigt, at de nuværende kollegiale organer ikke blot kan indstille den første bestyrelse, men også i loven gives **indstillingsret til de første vedtægter**.

- For at de ansatte og studerende fortsat skal deltage engageret og entusiastisk i både det daglige arbejde og udviklingen af universitetet er det nødvendigt, at disse grupper fortsat føler, de har indflydelse på ledelsens beslutninger. Dette kan gøres ved at give **mulighed for oprettelse af akademiske råd** med deltagelse af ansatte og studerende både på rektor-, dekan-, og institutniveau. Disse råd må have indstillingsret både med hensyn til forskningsplaner, undervisning og økonomi.

- For at de ansatte ledere skal sikres den nødvendige legitimitet, er det nødvendigt ikke alene at de er velrenommerede forskere, men også at der gives de ansatte **medindflydelse på ansættelsesproceduren**. Det må derfor i loven slås fast, at lederne ansættes efter åbne opslag og efter indstilling fra ansættelsesudvalg, hvori de ansatte har sæde.

De samlede dekankorps på rad og række ved KU's årsfest i slutningen af november.

Konkurrence:

Hvad skal universitetsreformen døbes?

Før 1968 hed det ”**professorvældet**”, som blev afløst af ”**styrelsesloven**”. I 1993 blev loven revideret og det kom meget neutralt til at hedde ”**universitetsloven**”. Nu fjernes selvstyret, der kommer en bestyrelse ind med eksternt flertal,

lederne skal udpeges og systemet skal til at tænke i ”strategier” m.m.

Men hvad skal barnet hedde i daglig tale? FORSKERforum efterlyser et navn, som er betegnende og som ligger godt i munden.

Forslag mailes til redaktionen med frist før jul: joe@magister.dk. Præmie for det bedste forslag: 3 flasker god vin.

Red.

KORREKTION:

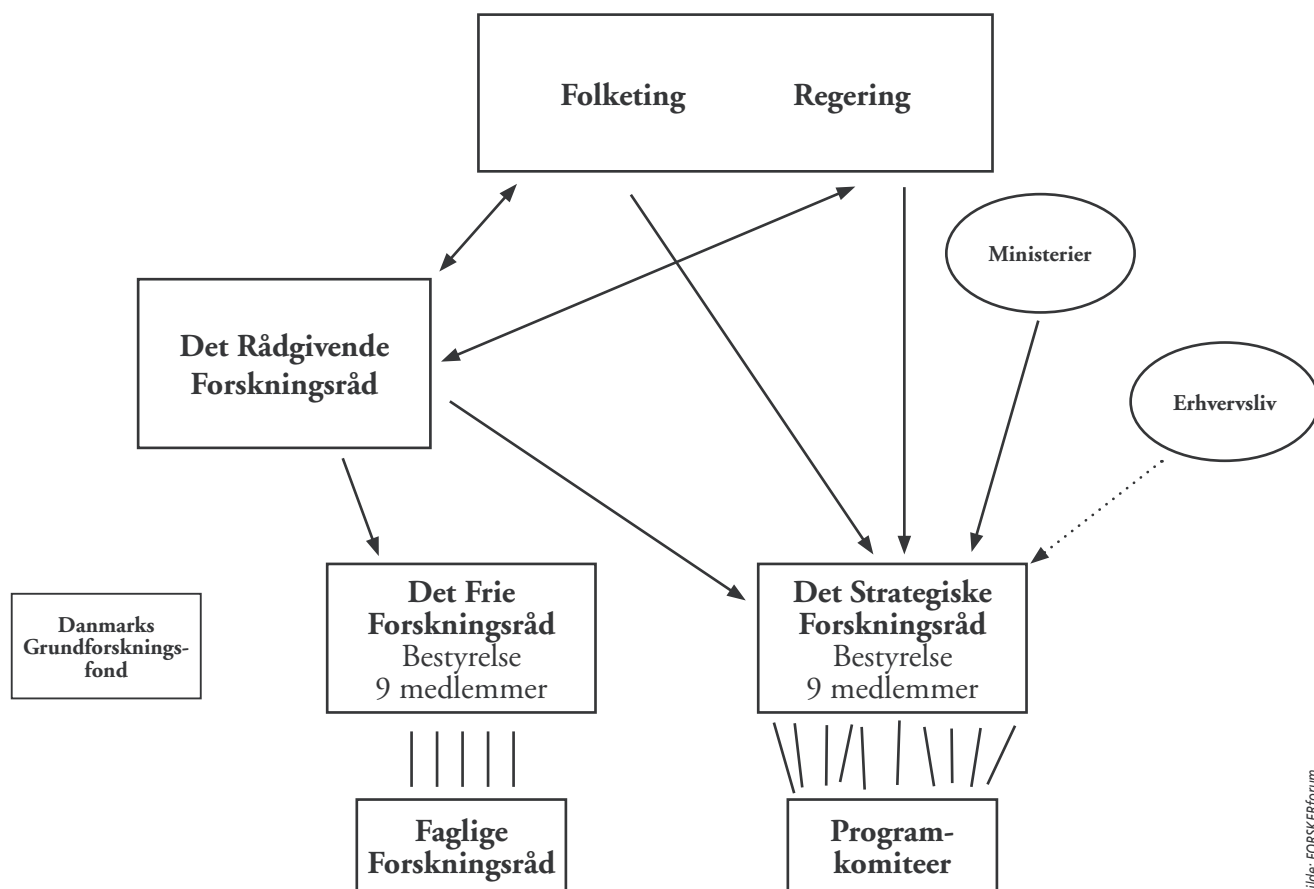
I artiklen ”Forskeralliance på tværs af fagforeninger” i Forskerforum i november har en utilsigtet og uheldig fejl indsneg sig. Forhandlingsdelegationen havde, udover deltagelse af DM, DJØF, IDA og DADL, selvfølgelig også deltagelse af JAF (Jordbrugsakademikerne).

Red.

**GOD JUL & GODT NYTÅR
FORSKERforum
kommer igen 1. februar**

Nyt cigarkasse-system

- som kan føre til 'overadministration', fordi to sideløbende systemer skal konkurrere, lyder kritikken af forskningsreform

Figuren viser det to-delte bevillingssystem plus Grundforskningsfonden. Pilene angiver, hvordan påvirkningskilder vil arbejde. Der vil således være en del "interessenter" i Det nye Strategiske Forskningsråd" ...

kilde: FORSKERforum

I dag er det forskningsråds-systemet, som ryggraden i den faglige rådgivning. Men fremover skal der oprettes et sideordnet organ "Det Strategiske Forskningsråd", som skal tage sig af de strategiske (program-) bevillinger. Som fagligt sagkyndige skal de benytte sig af ad hoc-programkomiteer, og det vækker kritik.

"Det er problematisk at lave to helt adskilte systemer. I dag varetager forskningsråds-systemet – og Forskningsforum – de faglige opgaver med både at fordele 'frie midler' og administrere strategiske programmidler. Jeg er bekymret for, at den nye struktur vil føre til 'overadministration' og et nyt cigarkasse-system", vurderer **Jørgen Søndergaard**, der er formand for Forskningsforum (den nuværende paraply for forskningsrådene) som mener, at det vanskeliggør fornuftig koordinering og samarbejde, når systemet ikke er underlagt den samme bestyrelse.

Sikrer ikke fagkyndighed

Det nye "strategisk forskningsråd" med ministerie-uafhængig bestyrelse skal på basis af politisk definerede programmer uddele støtte til forskning. Til faglig vurdering nedsætter bestyrelsen et meget begrænset antal programkomiteer, og

bestyrelsen fordeler bevillinger til hver komite.

Bestyrelsen skal bl.a. udmønte forskningsprogrammer i form af bl.a. større tværgående forskergrupper, forskningskonsortier, driftstilskud m.m. Og bestyrelsen skal af egen drift opsøge nye forskningstendenser og anbefale Folketinget, at der afsættes penge hertil. Samtidig skal bestyrelsen synliggøre de strategiske forskningsindsatser for private aktører for at tiltrække private penge til samfinansierede forskningsprojekter.

Det strategiske råd får kun ni medlemmer, og det repræsenterer ikke kompetence til at dække alle fagområder. Derfor må rådet alligevel nedsætte ad hoc-programkomiteer:

"Strukturen sikrer ikke en tæt dækning af fagkyndige. Der sikres ikke en kontinuitet i den faglige rådgivning, når man får et strategisk forskningsråd med en stribe midlertidigt arbejdende programkomiteer, som skal uddele midler til anvendelsesorienterede felter. Det er et cigarkasse-system: Man henter 7-9 fagkyndige forskere ind, og kort tid efter er de ude igen. Og næste gang starter man forfra".

Han peger desuden på, at der kan

opstå habilitetsproblemer, når programkomiteer skal uddele penge inden for snævre felter, som politikerne har udpeget:

"Det er svært at finde fagfolk, som ikke selv er interesseret i at søge pengene. Det er vores erfaring, at et bredere råd bedre vil kunne sikre en fagligt forsvarlig uddeling".

Ministeriernes forskningspuljer

Bag reformen ligger bl.a. et ønske om mere styring og indsigt i ministeriernes forskningspuljer. I dag styrer ministerierne hver deres egne forskningsprogrammer. I fremtiden skal ministeriernes mere eller mindre skjulte millionpuljer, "som ikke er basismidler", igennem en kvalitetsvurdering i et nyoprettet rådgivnings-system. Det bliver én konsekvens af en ny reform af forskningssystemet, som hele Folketinget står bag.

Industrien får direkte indflydelse

Som noget nyt vil industri-interesser få direkte indflydelse på uddelingen. Bestyrelsesmedlemmerne kan nemlig udpeges på såvel anerkendte forskere som "forskningkyndige, som repræsenterer aftagerinteresser". Det har naturligt nok begej-

Mere målrettede forskningspuljer

Todelingen af forskningspuljerne er en åbning for sektorforskningen

stret arbejdsgiverne i Dansk Industri, at man nu får indblik i og indflydelse på de forskningsmidler, som i dag kanaliseres ud gennem de forskellige fagministerier.

Forslaget lægger op til interessante magtkampe om bl.a. bevillingsfordelinger. Politikerne skal fx prioritere, om penge skal gå til ”de frie forskningsråd” eller til ”det strategiske forskningsråd”. *Politikerne kunne falde for fristelsen til at placere flere penge i øremærkede programmer i den strategiske gren?*

”Det er først og fremmest en politisk opgave at prioritere forskningsmidler, så selvfølgelig kan man forestille sig, at der vil opstå konkurrence mellem den frie og den strategiske del af systemet. Der må man forvente, at der bliver en balance mellem de frie og de anvendelsesorienterede midler. Min bekymring går mere på, at den nye struktur ikke sikrer et fagligt kendskab til alle forskningens områder”, siger Søndergaard.

Ny sammensætning af forskningsrådene?

Reformen erstatter forskningsrådenes nuværende paraply (Forskningsforum) med ”**Det Frie Forskningsråd**”, som bliver en paraply over de sektoropdelte forskningsråd for naturvidenskab, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab, teknisk-videnskabelige, humanistiske og jordbrugs/veterinær-videnskab.

”Det frie forskningsråd” får en bestyrelse som overorgan for de nuværende forskningsråd. Bestyrelsen fastlægger såvel struktur som økonomi i rådssystemet. Bestyrelsen får nemlig kompetencen til at fastlægge antallet af og grænserne mellem de faglige forskningsråd. Bestyrelsen skal også beslutte den konkrete fordeling af de frie forskningsbevillinger mellem de enkelte råd (naturvidenskab, humaniora osv.).

Begge bestyrelser samt formænd udpeges af videnskabsministeren i et (bredt) indstillet felt.

jø

Lovforslaget er sendt ud til høring med frist d. 23. december. (se www.fsk.dk -lovstof)

”Set med sektorforskningens øjne er forslaget om todeling i et ’strategisk’ og et ’frit’ forskningsråd et udmærket initiativ, fordi forskningsrådene hidtil har været meget orienteret mod universiteter og grundforskning. Nu kan det strategiske råd i højere grad også orientere sig mod de mere målrettede forskningsopgaver”, lyder det fra **Niels Elers Koch**, der er formand for SEDIRK (Sektorforskningens Direktørkollegium).

”Der åbner sig nogle flere muligheder for sektorforskningen. Der bliver mere at søge på. Jeg siger ikke, at det bliver nemmere, men det bliver mere målrettet med det nye strategiske råd”.

Ministeriepuljer ud i åben konkurrence

Det strategiske forskningsråd skal kvalitetsvurdere ministeriernes forskningspuljer ”som ikke er basismidler”, hedder det.

”Hver krone, man investerer i sektorforskningens basismidler, medfører i gennemsnit for to kroner forskning, da

sektorforskningen generelt har en stor andel eksterne midler fra EU, diverse forskningsprogrammer og erhvervene. Uden basismidler er der ingen sektorforskningsinstitutioner, så vi går ud fra, at der ikke bliver definitionsproblemer på det spørgsmål”.

Men SEDIRK-formanden er dog godt klar over, at nogle af de mere diskrete ministeriepuljer, som hidtil er tilgået sektorforskningen indirekte, vil komme ud i åben konkurrence. Nogle vil måske miste penge, som de hidtil har fået gennem bagdøren. Men andre kan så komme ind ad fordøren:

”Vi hilser konkurrence velkommen, for det giver øget kvalitet. Den centrale vurdering af ministeriernes forskningspuljer vil på den ene side medføre et større arbejde, men der vil samtidig blive skabt et bedre overblik. Så samlet tror jeg, at sektorforskningen får større puljer at søge på ...”

jø

Sektorforskningstjekket

Sektorforskning skal fokusere på kerneområder. Og forsknings- og myndigheds-opgaver skal løses, hvor det sker bedst og billigst, bemærkede en embedsmandsgruppe i oktober som to ud af ti principper i det igangværende tjek af sektorforskningen.

SEDIRK - Sektorforskningens Direktørkollegium – er glade for udmeldingen:

”Vi ser det som en anerkendelse af, at en række ministerier har behov for forskningsbaseret rådgivning, som naturligt leveres af sektorforskningsinstitutioner. Skiftende ’leverandører’ kan ikke præstere velunderbygget viden med en kort tidsfrist. Og i den politiske proces kan det ofte være afgørende i en aktuel sag, at man kan trække på tidligere forskning på en videnskabelig set uangribelig måde”, siger SEDIRK-formand **Niels Elers Koch**.

”Det er vigtigt at holde opgaverne adskilt. Politikerne bør ikke lave universiteter om til sektorforskningsinstitutioner og omvendt. Hver har deres funktion: Universiteterne med fri forskning og med undervisning; sektorforskningen med mere målrettet forskning samt myndigheds- og rådgivningsberedskab. Der skal være en arbejdsdeling mellem parterne – og et samarbejde”.

Ikke flere frie midler

Et af formålene med tjekket af sektorforskningen var at lokalisere ’frie midler’, som fx kunne overføres til universiteterne:

”Men efter regeringens besparelser på sektorforskningen, og med de mange konkrete forslag til samarbejde med universiteterne som er resultatet af den foreløbige gennemgang, kan jeg ikke forestille mig, at lokaliseringen af ’frie midler’ stadig er på dagsordenen. Jeg tror, at det er gået op for parterne, at hvis det samlede forskningssystem i Danmark skal kunne leve op til fremtidens internationale konkurrence, så kan der ikke ske større omprioriteringer, end der allerede direkte og indirekte er sket ved den store besparelsesrunde på sektorforskningens basis- og programmidler”.

Foreløbig skal nogle styregrupper for hvert ministerieområde bearbejde de foreløbige anbefalinger for de enkelte sektorforskningsinstitutioner, hvorefter der træffes beslutninger i foråret 2003.

jø

Udtynder fagekspertisen

Statsbiblioteket i Århus skal som de fleste andre offentlige institutioner spare millioner. Medarbejdere er blevet afskediget og stillinger nedlagt. Der er sket en faglig udtynding – og samtidig udvides IT-afdelingen ...

Midt i en nedskæringstid vil Statsbiblioteket i Århus ansætte IT-folk. Som følge af regeringens faldende bevillinger er der netop blevet nedlagt to fagekspertstillinger, en bibliotekar-stilling og tre HK-stillinger. Men så vil man opruste IT-afdelingen med tre ekstra ansættelser. Argumentet fra ledelsens side er, at det er en besparende foranstaltning.

”Vi kan vanskeligt være uenige i, at vi er IT-baserede, og derfor er det også svært at være uenige i, at IT-kapaciteten og IT-kompetencen skal udvides. Men på den ene side skærer man ned, fordi biblioteket er pålagt besparelser, og på den anden side opruster man - for at kunne spare,” siger tillidsmand **Hans Jørgen Hinrup**.

”Det er et udtryk for, at husets vægtning for øjeblikket er, at det er IT-siden, der er bestemmende for udviklingen og ikke den faglige ekspertise. Med faglig ekspertise mener jeg fx at have en fysiker eller en historiker, der kender fagområdet, og ved hvilke behov, der er på universiteterne og blandt lånerne. Hidtil har det været sådan, at den faglige kompetence har været bestemmende for IT-udviklingen, men som udmeldingen er nu, er det IT-kompetencen og IT-afdelingen, der skal udstikke mulighederne.”

Hinrup vil ikke kalde vægtforskydningen en torn i øjet, og han vil heller ikke afvise, at det kan give besparelser.

”Man har sagt om alle maskinelle fremskridt, at det kan give besparelser, men i sidste ende har det altid vist sig ikke at gøre det. Når det er sagt, så fokuserer IT-afdelingen i øjeblikket på

Besparelser på Statsbiblioteket i Århus:

2002 Budgettet pr. 31. januar var på 76,1 mio. kr. En besparelse på 1,1 mio. kr.
2003 forventet finanslovsbevilling på 75,8 mio. kr.. En besparelse på 2,5 mio. kr.
2004 forventet finanslovsbevilling på 75,5 mio. kr. En besparelse på 3,8 mio. kr.
2005 forventet finanslovsbevilling på 75,1 mio. kr. En besparelse på 5,2 mio. kr. .

arbejdsbesparende områder. Vi har jo en masse arbejdskraft bundet i katalogisering af bøger, og hvis man via IT kan genbruge de kataloger, der i forvejen ligger på nettet - enten i Danmark eller ude i verden - så kan man spare. Og hvis vi i stedet for hele tiden at have bundet folk på udlån, men kan få flere IT-ydelser, så vil vi også kunne spare.”

Statsbiblioteket: En anden strategi

Nedskæringerne i den offentlige støtte har ført til voldsomme tal for nedlagte stillinger hos mange institutioner. På Det Kongelige Bibliotek er der fx nedlagt over 30 stillinger, og på Nationalmuseet kommer det endelige antal besparede årsværk til at ligge mellem 60 og 70. Til sammenligning synes Statsbiblioteket at være nådigt sluppet.

”Men ledelsen har blot valgt en anden strategi end de øvrige institutioner, hvor

man gennemfører besparelserne på én gang. Her på Statsbiblioteket har ledelsen valgt at tage de mest akutte afskedigelser først og derefter se, hvordan det går næste år og næste år og næste år” siger Hans Jørgen Hinrup. Det er håbet, at nogle af de kommende års besparelser kan hentes ved naturlig afgang eller medarbejdere på nedsat tid.

Der er i det store hele opbakning bag strategien, siger tillidsmanden.

Besparelserne i år har bl.a. betydet, at to, der er gået på pension, ikke er blevet erstattet. Og i begge tilfælde har det faglige omkostninger: En kunsthistoriker der varetog bibliotekets kort- og billedsamling, og en anden der tog sig af engelsksproget litteratur. Det område er nu spredt ud på fagfolk med andre specialer.

Og bogindkøbs-kontoen er allerede ramt: ”Den er i forvejen barberet rigtig langt ned. Vi har et måltal, der siger, at vi skal købe 18.000 bøger. Men i virkeligheden er 15.000 mere realistisk. Det kan vi måske lige holde, men det er ikke sikkert,” siger Hans Jørgen Hinrup.

Fyringer på Nationalmuseet

Finansloven pålægger Nationalmuseet besparelser for 22 mio. kr. I maj blev 45 stillinger nedlagt. Til februar går det ud over endnu 30-40 medarbejdere

Nationalmuseet - Danmarks centrale kulturhistoriske museum - må atter ud i en stor fyringsrunde. 13 stillinger på chef- og ledelsesniveau er netop blevet nedlagt, og i februar får mellem 30 og 40 medarbejdere at vide, at de bliver afskediget.

Det bliver anden gang inden for et år, at Nationalmuseet massefyrrer. Allerede i maj måned blev 45 stillinger nedlagt, og der blev gennemført besparelser I alt er museet blevet pålagt at gennemføre besparelser for 22 mio. kr., for 11 mio. kr. (svarende til halvdelen af de besparelseskrav fra finansloven for 2002-2005).

Ledelsen gennemfører en radikal omorganisering:

”Vi véd endnu ikke hvem og hvilke kategorier af medarbejdere, vi bliver nødt til at sige farvel til. Det bliver en nervepirrende periode frem til 5. februar,” siger fællestillidsmand **Poul Grinder-Hansen**. ”Men ellers er processen frem til nu gået forbløffet godt. Stemningen blandt medarbejderne har været uden den ansæthed, man ellers kunne have forventet, og det skyldes bl.a., at ledelsen har taget medarbejderne med på råd og

inddraget dem i strategiarbejdet for museets fremtid”.

Hvad er på positivlisten?

Ledelsen nedsatte 11 arbejdsgrupper, der har haft en ligelig repræsentation af ’menige’ medarbejdere og ledelsen. Grupperne har udarbejdet anbefalinger til, hvordan museet bedst kunne løse omorganiseringen fra seks til tre afdelinger.

”Jeg får mange positive tilbagemeldinger på, at medarbejderne er blevet involverede i strategiarbejdet, og vi har med stor tilfredshed set, at mange af arbejdsgruppernes anbefalinger er medtaget i ledelsens plan for organisationsændringerne,” siger Poul Grinder-Hansen.

Men der er også ting, de ikke kan genkende. Der er udarbejdet en positiv-liste over områder, som man på trods af besparelserne ikke vil pille ved. Det betyder, at medarbejderne nu kan begynde at gætte på, hvad der skal ske med de områder, der ikke er nævnt på positivlisten. F.eks. står Danske Samlinger på positiv-listen. Og f.eks. står Udenlandske Samlinger *ikke* på listen.

”Jeg kan godt forstå, hvis medarbejderne ikke kan genkende det hele,” siger **Nationalmuseets direktør Carsten U. Larsen**.

”Jeg har skrevet arbejdsgruppernes anbefalinger sammen på et stykke papir, og konsekvensen af dem, står også på papiret. Der er udpeget i størrelsesordenen 20-25 arbejdsområder, som vi helst ikke ser besparet i den kommende tid. Det er muligt, at vi bliver nødt til at gennemføre besparelser på dem også, men besparelserne skal helst ligge uden for de arbejdsområder.”

De 13 personer, der har bestredet de nedlagte chef- og ledelsesstillinger vil for en stor dels vedkommende blive omplaceret: ”Det vil ikke give voldsomme besparelser, og det er rigtigt, at det kommer til at gå ud over andre medarbejdere. Det undrer mig ikke, hvis folk er i uro. Det er klart, at jo tættere vi kommer på, at besparelserne skal udmønte sig, desto mere naturlig uro bliver der på museet, men jeg er nødt til at tænke på museets tarv,” siger Carsten U. Larsen.

lpm

- og ned med kolonierne

Besparelser på Nationalmuseet vil især ramme de internationale samlinger. Alligevel er der ingen planer om fusion med Moesgård i Århus

Forskningen vil stadig blive højt prioriteret, lover Nationalmuseets direktør **Carsten U. Larsen**.

Men besparelserne kommer til at betyde en indskrænkning af indsamlingen til det internationale område. Også selvom museumsloven dekretterer, at museet som en primær opgave har en pligt til at anlægge og opretholde samlinger for det danske område.

Direktøren afviser forlydender om, at der er mulige planer om en sammenlægning med etnografisk samling på Moesgård Museum.

”Vi har ikke tænkt os at fusionere med øvrige gode museer omkring arbejdet. Og besparelserne betyder heller ikke, at ungdommen, som kommer på museet, kun vil få adgang til at lære noget om Danmark og vores tidligere kolonier,” siger Carsten U. Larsen

”Vi vil blive ved med at have et meget stort areal med etnografisk og antik samling, og vi har en stigende grad af undervisning inden for det etnografiske materiale, og det antikke. Jeg tror ikke, der er grund til at frygte, at man på Nationalmuseet ikke vil kunne få et blik omkring verdens kulturer.”

De tidligere kolonier

Forslaget fra museets ledelse er at indskrænke indsamlingen til at dække de tidligere kolonier.

”Fordi vi i forvejen et godt og gedigent samarbejde. Det har vi også øvrige steder, men vi kan se, at der er behov for, at Danmark indgår et samarbejde med tidligere kolonier om at bevare materiale, der er på stederne. Bygningsrester og lignende. Det har ikke at gøre med, at vi føler os forpligtet over for de tidligere kolonier. Men vi har på Færøerne, i Grønland, Island og i Dansk Vestindien haft et godt samarbejde, og nu synes jeg, det er rimeligt, at vi også tager det op i Ghana og i Trankebar og færdiggør vores arbejde de steder ude i verden, hvor vi har haft stort fokus gennem årene.”

Da Carsten U. Larsen tiltrådte stillingen som direktør i foråret i år fremhævede han en interesse for etnografika.

”Jeg kan huske, jeg sagde, at jeg ikke troede, at ekspeditionernes tid er forbi. Jeg kunne godt tænke mig at lave en ekspedition. Når jeg ikke tager det med nu, er det fordi, det ville være illusorisk at forestille sig, at vi selv ville være i stand til at finansiere en sådan ekspedition. Den

omorganisering vi nu taler om, handler udelukkende om aktiviteter, der ligger inden for Finansloven. Tanken om en ekspedition er ikke opgivet, hvis der er eksterne, der gerne vil hjælpe os.”

Omorganisering: Underholdningsfenomen

Den største organisatoriske ændring bliver samlingen af de eksisterende samlinger, forskning og formidling i den fælles Forsknings- og Formidlingsafdeling (F&F). Den ændring skal ses i lyset af, at museet har været udsat for meget kritik af, at formidlingsenheden har kørt for uafhængigt af museets kerneområder.

”Der har været en tendens til, at museet var ved at udvikle sig til et smart underholdningspræget Københavnervenomen. Vi vil stræbe mod, at udstillinger og andre formidlingsaktiviteter snarere vil være kendetegnet ved at være spin-off fra forskningen,” siger fællestillidsmand Poul Grinder-Hansen.

lpm

Brugerbetaling

De offentlige bevillinger falder – og brugerbetaling sniger sig ind ad bagdøren i England. Og ifølge økonomen Alan Ryan er USA ikke et skræmmebillede, hvis man alene ser på priserne

I Storbritannien har den seneste tid budt på en hel del overraskelser af den ene eller den anden art. Der er kommet planer frem om institutionssammenlægninger og om brugerbetalinger på helt op til, hvad der svarer til 150.000 kr. om året for britiske studerende – for udenlandske lægestuderende og på MBA-uddannelserne er man i forvejen oppe på ca. 200.000 kr. Efter alt at dømmes kommer de højere læreanstalter i Storbritannien snart til at ligne de amerikanske til forveksling.

Der er mange, der ser på denne udvikling med bekymring – ikke mindst de kommende studerende og deres forældre, som ved, at man på Harvard forlanger langt over 200.000 kr. om året for undervisning samt kost og logi, og som ikke aner, hvordan de skal skaffe 800.000 kr. til en fireårig uddannelse – for ikke at tale om de 1,2 million, det koster at komme igennem et lægestudium normeret til seks år. Men der findes andre – hovedsagelig rektorer og universitetsdirektører – som bare kan glæde sig over Harvards formue på over 120 milliarder kr. – ligesom de fastansatte forskere og undervisere, der gerne vil have en passende løn. Der er ikke mange, der spekulerer på vilkårene for de studerende, der ikke går på Harvard – hvor meget de må betale, og hvem, der betaler hvad.

I USA er der næsten 15 millioner studerende i alt, hvoraf de 12.681.000 er indskrevet på bachelorniveau. Lidt under to tredjedele er fuldtidsstuderende, og kvinder udgør 56%. Flere end 11 millioner er indskrevet på offentlige institutioner. Den britiske regerings forhåbning om, at erhvervsskolerne vil kunne bibringe 50% af de 18-årige studerende en oplevelse af videregående studier er for længe opfyldt i USA. I 2001 blev der uddelt en halv million *associate degrees* [under bachelorniveau] og godt og vel 1 million bacheloreksamen. Der er mange flere private institutioner, der tilbyder fireårige uddannelser – 1.531 sammenlignet med 612 offentlige institutioner. De offentlige institutioner er generelt større end de private – University of Texas i Austin, Ohio State, og Miami-Dade Community College rummer alle næsten 50.000 studerende, og blandt de næste 25 største institutioner er New York University den eneste private.

Hos de største af de gamle universiteter, dvs. Harvard, Columbia og University of Pennsylvania, kommer en stor del fra de såkaldte *professional schools* – antallet af indskrevne studerende på

bacheloruddannelserne udgør kun godt 6.000 i hvert tilfælde. Da de fleste går på deres lokale universitet – 80% får deres videregående uddannelse i samme delstat, hvori de fik deres gymnasiale uddannelse – er spørgsmålet så, hvor meget det koster. Offentlig uddannelse er billig. Undervisningsafgifter når op på i gennemsnit \$3.351 (ca. 21.000 kr.) om året for en fireårig uddannelse og \$1.336 for en toårig uddannelse. Det kan variere lidt – f.eks. koster det væsentlig mere (noget i retning af \$10.000 om året) at læse på en delstats 'eget' universitet, hvis man kommer fra en anden delstat end den pågældende.

Når det så er sagt, vil der ingen grund være til bekymring hos de britiske studenterorganisationer i det tilfælde, at Storbritannien virkelig vælger at følge den amerikanske model. En uddannelse fra University of California i Berkeley, University of Michigan eller enhver blandt en halv snes fremragende offentlige universiteter koster kun ca. 40.000 kr. om året i undervisnings- og andre afgifter. Hvorimod undervisningen på et privat universitet i gennemsnit koster ca. 100.000 kr. om året - \$14.600 i 2001. Det viser, at universiteter som Harvard, Princeton, Swarthmore og Williams med et gennemsnit på \$25.000 om året udgør atypiske eksempler, ligesom det sætter en tyk streg under, hvor vigtigt det er for deres overlevelse, at de råder over midlerne til at kunne yde økonomisk støtte.

Den lave pris på undervisningen på de offentlige universiteter forklares ved, at USA samlet brugte, hvad der svarer til ca. 400 milliarder kr. på de 2.000 institutioner. En yderligere forklaring vil få de mere optimistisk anlagte på den britiske side af Atlanten især til at føle sig dårlige: antallet af studerende pr. lærer er høj; lønnen er for de flestes vedkommende lav; og en stor del af undervisningen klares af deltidslærere med korttidsansættelse. Den fastansatte lærer får i gennemsnit ca. 450.000 kr. om året, og kun de færreste tjener mere end 1 million kr. Og selv om offentlig uddannelse er billig, er der ikke megen hjælp at hente til regningerne fra statens side – men der er jo en helt anden historie.

Allan Ryan er forskningsprofessor ved Center for Advanced Study in the Behavioural Sciences på Stanford Universitet.

Kilde: THES 15-11-02

Oversættelse: Martin Aitken

Nyt IT-universitet

IT-højskolen i København bliver Danmarks 12. universitet pr. 1. august næste år. Det fremgår af § 38 i udkastet til den ny universitetslov.

IT-højskolen tilbyder en række uddannelser inden for IT: seks toårige kandidatuddannelser, fire masters-uddannelser (halvandet års fuldtidsstudium fordelt på op til 6 årigt forløb for erhvervsaktive), en diplomuddannelse (1-6 årigt forløb for erhvervsaktive) samt enkeltfag. IT-højskolen har hidtil været et frifakultet, som har haft Handelshøjskolen som vært.

Universitetsstatus – og nye lokaler i Ørestaden ved siden af KU-Amager – er bevilget, efter at fire udenlandske eksperter har evalueret skolen og fundet, at IT-højskolen er en nyskabelse på universitetsområdet: "Ledelsessystemet repræsenterer en innovativ udvikling inden for højere uddannelse og forskningsinstitutioner i Danmark. I særdeleshed finder panelet det rosværdigt, at IT-C har udviklet et system med nøgletal og kvalitativ feedback som bruges til at fremme en stadig fremgang", som det hedder på nysprog.

Undervisningsbelastning en trussel mod forskningen

Evalueringsrapporten har dog et forbehold, idet man finder omfanget af forskningen acceptabelt, men under omfanget af undervisningen og under omfanget af forskning på øvrige danske universiteter.

"Rapporten fastslår, at vi har et stærkt forskningsmiljø, men at en høj undervisningsbelastning kan blive en trussel mod forskningen", forklarer IT-højskolens direktør Mads Tofte. "Løsningen kan komme ad to veje: Enten optages færre studerende eller også ansættes mere personale. Vi ser ikke nogen tegn til at interessen for studierne er aftagende, og ambitionen er da også at forøge kandidatproduktionen. Men vi har ikke umiddelbart udsigt til flere penge ..."

Der følger ikke flere penge med universitetsstatus: "Det bliver måske verdens mindste universitet. I dag har vi 28 vip'ere (adjunkter, lektorer og professorer) og der er udsigt til, at vi med årene kan komme op på 37".

Direktøren understreger, at man ikke vil ansætte flere for enhver pris.

"Vi rekrutterer kun absolut top-kvalitet. Og vi konkurrerer ikke på lønnen, for man kan få betydeligt mageligere forhold og højere løn andre steder i IT-branchen. Men nogle tiltrækkes heldigvis af muligheden for at opbygge et nyt miljø – selv om de også får mange undervisningstimer".

Rektor kan ikke satse på industripenge

Politikerne har en forventning om, at erhvervslivet skal være med til at finansiere forskning, men på IT-området er udsigterne ikke optimistiske: Mens fx biotek-industrien er en moden industri med stor villighed til at investere i forskning, så viser erfaringerne, at der ikke i IT-branchen er de store indtægter ved offentlig/private samarbejder.

"Min bedste forhåbning er, at der vil udvikle sig en form for strategiske samarbejder, hvor universitetet får penge af en virksomhed til forskning, simpelthen fordi industrien har brug for den forskningsbaserede uddannelse, som kun vi kan tilbyde ..."

DTU fyrer

- og indklages nu for ikke at have saglige begrundelser. Samtidig nægter DTU at oplyse det samlede antal på dem, der bliver gået – frivilligt eller ufrivilligt

Er det lovligt at fyre medarbejdere, fordi rektor vil opbygge en ”omstillingspulje”, som skal bruges til ubestemte formål.

Det spørgsmål ønsker DM og Ingeniørforeningen nu afklaret. Derfor indbringes DTU i de nærmeste dage enten for Videnskabsministeriet (som et generelt spørgsmål) eller for Personalestyrelsen (som konkrete sager).

På DTU har man skåret ned på personalet, blandt andet fordi der skulle etableres en rektorpulje – en såkaldt ”omstillingspulje”. Men DM og Ingeniørforeningen mener ikke, at etableringen af en sådan rektorpulje er en saglig afskedigelsesgrund.

”Der er jo ikke tale om besparelser. Pengene flyttes bare over i en anden kasse. Pengene er altså på DTU, og så er dårlig økonomi altså ikke en rimelig begrundelse som overenskomsten kræver”, forklarer DM-konsulent Jens Vraa-Jensen.

DTU bryder hovedaftalen ved simpelthen at nægte en forhandling om spørgsmålet.

Fagforeningerne mangler derved en saglig dokumentation, som det fagretslige system kræver.

DTU: Saglige nedprioriteringer

DTU henviser til, at med etablering af nye indsatsområder er det nødvendigt at prioritere områder, som det både ud fra en intern styrkevurdering og et samfundsmæssigt synspunkt ikke længere har nogen aktuel eller fremtidig interesse. Der er således nogle fagområder, som skal reduceres eller nedlægges. Og derfor er der sket nedskæringer på disse områder. Og det er et sagligt grundlag, når der sker afskedigelser inden for fagområder, som skal reduceres eller nedlægges.

Man vurderer, om der kan ske omplacering af de implicerede medarbejdere, men disses kvalifikationer vil typisk være meget langt fra de nye behov. Og derfor kan de principper, som gælder i den slags bedøm-

melser i ansættelsesbekendtgørelsen ikke gælde.

”Men ledelsen har slet ikke forsøgt omplacering. Ledelsen har i de enkelte sager ikke dokumenteret at de implicerede ikke kunne omplaceres. Og det er i øvrigt helt uklart, hvad rektorpuljen skal bruges til. Den kan i princippet gå til nogle af de områder, som man nu påstår skal reduceres ...”, siger DM-konsulenten.

DTU nægter indblik

Der er ikke noget samlet overblik over, hvor omfattende besparelserne rammer personalet. Fagforeningerne har derfor bedt om at få en samlet redegørelse for det antal personer, som DTU på forskellig vis ”skiller sig af med” i 2002 og 2003, dvs. både dem der bliver fyret, dem der går på frivillig fratræden og andre aftalte fratrædelser.

DTU nægter at levere en sådan opgørelse.

jø

DTU-rektors eget talerør?

Først fik studenterne reduceret indflydelse på DTU's blad ”Sletten” og nu optræder rektor i strid med aftale på lederplads i hvert nummer. Studenterne spørger, om rektor tager medindflydelse alvorligt

”Vi kan godt mærke, vi har fået en stærk leder,” siger **Jacob Yttesen** og henviser til *Lars*, dvs. Lars Pallesen, rektor på DTU. Jacob Yttesen er formand for Polyteknisk Forening (PF), studenterforeningen på DTU, og han er medlem af bestyrelsen for *Sletten*, DTUs blad for studerende og ansatte.

I sommer blev redaktøren skiftet ud, bestyrelsen blev slanket, og studenterrepræsentationen kom et styks i underskud i forhold til repræsentanter fra VIP'er, TAP'er og ledelsesside. Et nyt sæt vedtægter blev taget i brug, og det blev besluttet, at studenternes lederplads på side 2, og ledelsens lederplads på side 3 skulle udgå.

Så gik det hverken værre eller bedre, end at rektor Pallesen pludselig optrådte med en kommentar på side 3 i det første blad efter ændringerne. Ligeledes i det næste nummer, og det næste nummer, og det næste nummer, og formentlig også i det næste.

”Det var ikke meningen, og det har vi sagt klart og tydeligt til rektor, der henviser til, at DTUs bestyrelse har sagt, at hvis den skal yde tilskud, så vil den også have indflydelse,” siger Jacob Yttesen.

Mindre studenterindflydelse

Budgettet for *Sletten* er på ca. 2 mio. kr. inklusive annoncepenge. DTUs årlige tilskud udgør over 1 mio. kr. Selvom det ikke er meget i DTUs samlede budget (1,5 promille) er det vel et meget godt argument for at have en lederplads, men det er *Slettens* PF-medlemmer i bestyrelsen ikke helt enige i. For

det første er rektors side 3-kommentarer et brud med det, man har aftalt, og PF føler, at de allerede *har* betalt tilbage for det store tilskud ved at have givet afkald på pariteten i *Slettens* bestyrelse. For det andet reduceres den permanente rektor-kommentar bladets historiske rolle som et organ ikke mindst for de studerende.

”I 1970'erne opstod *Sletten* som en fusion af DTUs relativt ubetydelige medarbejderblad og det relativt store PF-blad, og PF har lige siden - indtil i sommer - haft halvdelen af bestyrelsespladserne,” siger Jacob Yttesen.

PF-medlemmerne gjorde sig mange overvejelser, inden de gav efter for en bestyrelse med underskud af studerende.

”Vi var nervøse for, om debatindlæg ville blive censureret. Det er ikke sket, og det går acceptabelt for tiden, bortset fra at rektor optræder på lederplads hver gang. Det er vi vrede over. Rektor må gerne have en kommentar i alle bladene, men det skal ikke være på lederplads hver gang,” siger **Esben Rugbjerg**, PF-medlem i bestyrelsen for *Sletten* og fra 1. januar 2003 også medlem af DTU's bestyrelse.

Rektor må tage os alvorligt

Da parterne lavede aftalen om det ny *Sletten*, gav rektor udtryk for, at han ikke ønskede at stå på lederplads og dermed give indtryk af, at han repræsenterede de holdninger, der kom til udtryk i bladet. Desuden fandt han det uhensigtsmæssigt, at de studerende og

ledelsen i hvert eneste nummer sad over for hinanden - på hhv. side 2 og 3 - og udtrykte modsatrettede holdninger.

PF-medlemmerne gik med til, at ledelse og studerende i stedet for fik hvert sit opslag *inde* i bladet.

Men så satte rektor sig altså på side 3. Selv om det lyder som en bagatel, så opfatter de studerende håndteringen af bladet som et vigtigt signal:

”Rektor er nødt til at tage PF alvorligt. Vi sidder med i mange undervisningsbestyrelser. Og han kan ikke fyre os”, siger Jacob Yttesen.

”Realistisk og nuanceret billede”

Det er faldet mange for brystet, at der i de nye vedtægter optræder følgende ordlyd: *Sletten* ”skal aktivt medvirke til at tegne et realistisk og nuanceret billede af DTU og dermed bidrage til at give et positivt indtryk af universitetet.”

Det er blevet tolket som om, at der kun må stå positive historier om DTU. I ledelsens oplæg stod der da heller ikke noget om et realistisk eller nuanceret billede. Kun ordet positivt var nævnt.

”Vi mente ikke, det var nødvendigt med positivt, men ledelsen *ville* have det med. Løsningen blev den nuværende ordlyd, som vi kan acceptere, fordi det kan tolkes positivt at skildre DTU nuanceret og realistisk,” fortolker Rugbjerg.

lpm

Træk forslaget tilbage ...

Høringsfristen for lovudkastet til universitetsreform var d. 2. december. Mange hørings svar var taktisk udformede, men enkelte – bl.a. samfundsvidenskab i Aalborg – leverer en voldsom kritik af politikernes udspil

”Mest af alt frygter vi den adfærdsændring, der på sigt vil give de universitetsansatte en langt mere instrumentel holdning til forskning og undervisning til direkte skade for indfrielse af universitetets formål”.

Sådan skriver samfundsvidenskab i Aalborg i deres hørings svar til lovudkastet til ny universitetslov: Reformen er ikke et grundlæggende ønske om at videreudvikle universiteternes egenart og effektivisere under nutidens betingelser. Den har derimod som ambition at omforme universiteterne til vidensproducerende og –formidlende institutioner på linie med industrien, andre offentlige og private institutioner e.lign.

Taktiske eller principielle hørings-svar

Lovudkastet om universitetsreformen mødes med mere eller mindre højlydte protester i forskerverdenen. En del hørings svar fra fakulteter og universiteter er præget af dyb desillusion: Man mener nok, at der lægges op til en *uhensigtsmæssigt og de-motiverende struktur*, men de formelle svar til Videnskabsministeren er taktisk udformet, fordi politikerne har lagt sig urokkeligt fast - og der er ingen grund til at udfordre magten ...

På **samfundsvidenskab i Aalborg** har man derimod valgt at holde fast på principperne for, hvad et universitet bør være i et demokratisk samfund. Her mødes hørings svaret med en utvetydig afvisning: *Træk forslaget tilbage*, lyder opfordringen.

Opfordringen er ingen rygmarvsreaktion, for forud er gået en intern møderække og en grundig teknisk gennemgang af forslaget. Man har såmænd også haft et møde med nordjyske folketingspolitikere, blandt andet den radikale leder Marianne Jelved, mens socialdemokraten Frank Jensen glimrede ved sit fravær.

Forskningsfrihed styres af strategier udefra

Lovudkastets sigte er at omforme universiteter fra at være statsinstitutioner med betydelig autonomi – udøvet gennem et stærkt akademisk selvstyre – til at være en offentlig institutionstype, drevet efter økonomiske- og strukturmæssige principper som man finder i private er-

hversvirksomheder. Universitetet skal *instrumentaliseres*:

Universitetets kerneopgaver – forskning, uddannelse, vidensdeling og teknologi-overførsel – skal udføres i forlængelse af bestyrelsens fastlagte strategi. Selve implementeringen foregår nedad af den ansatte ledelsessøjle: Rektor, dekaner, institutledere.

Selve formålet er præciseret til at være *”vækst, velfærd og udvikling”*.

Selve strukturen og formålet er en indskrænkning af universitetets frihedsgrad, og vil føre til indskrænkninger – ikke mindst af den individuelle forskningsfrihed: Forskningsfriheden knyttes til universitetet som sådan, dvs. at friheden – som er universitetets livsnerve – indsnævres på institutionsniveau og reduceres for den enkelte forsker. Forskningsfriheden skal nemlig udmøntes inden for rammerne af en række strategiske beslutninger truffet af bestyrelsen og indarbejdet i udviklingskontrakter, som er aftalt med Videnskabsministeriet. Hermed får disse kontrakter en betydelig styringsmagt.

Uafhængige universiteter en forudsætning for demokratiet

Modellen vil på sigt betyde en afsked med universitetet som det primære sted for frembringelse af uafhængig, kritisk og sand viden. I et samfundsmæssigt perspektiv er det dybt beklageligt, fordi uafhængige universiteter er en vigtig forudsætning for samfundets fortsatte sociale, kulturelle og demokratiske udvikling, siger Aalborg-samf med **dekan Margrethe Nørgaard** i spidsen.

Og indførelsen af de nye styringsmekanismer vil *altid* fremkalde adfærdsændringer i systemet, konstateres det. Risikoen vil være, at bestyrelsen, de ansatte ledere og dermed også forskerne prioriterer forskningsområder og emner med hurtige og målbare resultater. Kvantitet vil meget nemt kunne gå forud for kvalitet, volumen frem for fordybelse og kvalitet.

Kombineret med *en hidtil uhørt ledelseskontrol* oppefra vil modellen på afgørende vis reducere reducere de attraktive elementer ed at være ansat på et universitet. Faldende engagement og motivation vil være den sandsynlige konsekvens.

Masser af bemyndigelser til ministeren

Mens politikerne taler om, at man vil give dispositionsfrihed til universiteterne, er den administrative virkelighed en helt anden:

I lovforslaget ligger der mere end 30 bemyndigelser til ministeren, og umiddelbart forekommer detailstyringen at være større end under den gældende lovgivning. Alene på uddannelsesområdet er der tale om mere end 10 bemyndigelser i form af godkendelser – tilladelser – påbud – tilbagekaldelser – dispensationer mv.

Universiteterne skal være selvejende institutioner, men det er fuldstændig uklart, hvilke konsekvenser det reelt har.

Af lovudkastet fremgår, at det findes nødvendigt, at der skal ske samme detailregulering på området som tidligere. Kapitlet indeholder flere end 8 bemyndigelser til ministeren til at fastsætte detaljerede regler for budget og bevillingssystem, for indtægtsdækket virksomhed og tilskudsfinansieret virksomhed, for regnskabsaflæggelse osv.

Sander snyder på vægten

Hørings svaret peger tilmed på, at videnskabsminister Sander snyder på vægten. Han har på nogle punkter strammet lovteksten i forhold til den aftale, som er indgået med Socialdemokratiet, påpeger Aalborgs svar:

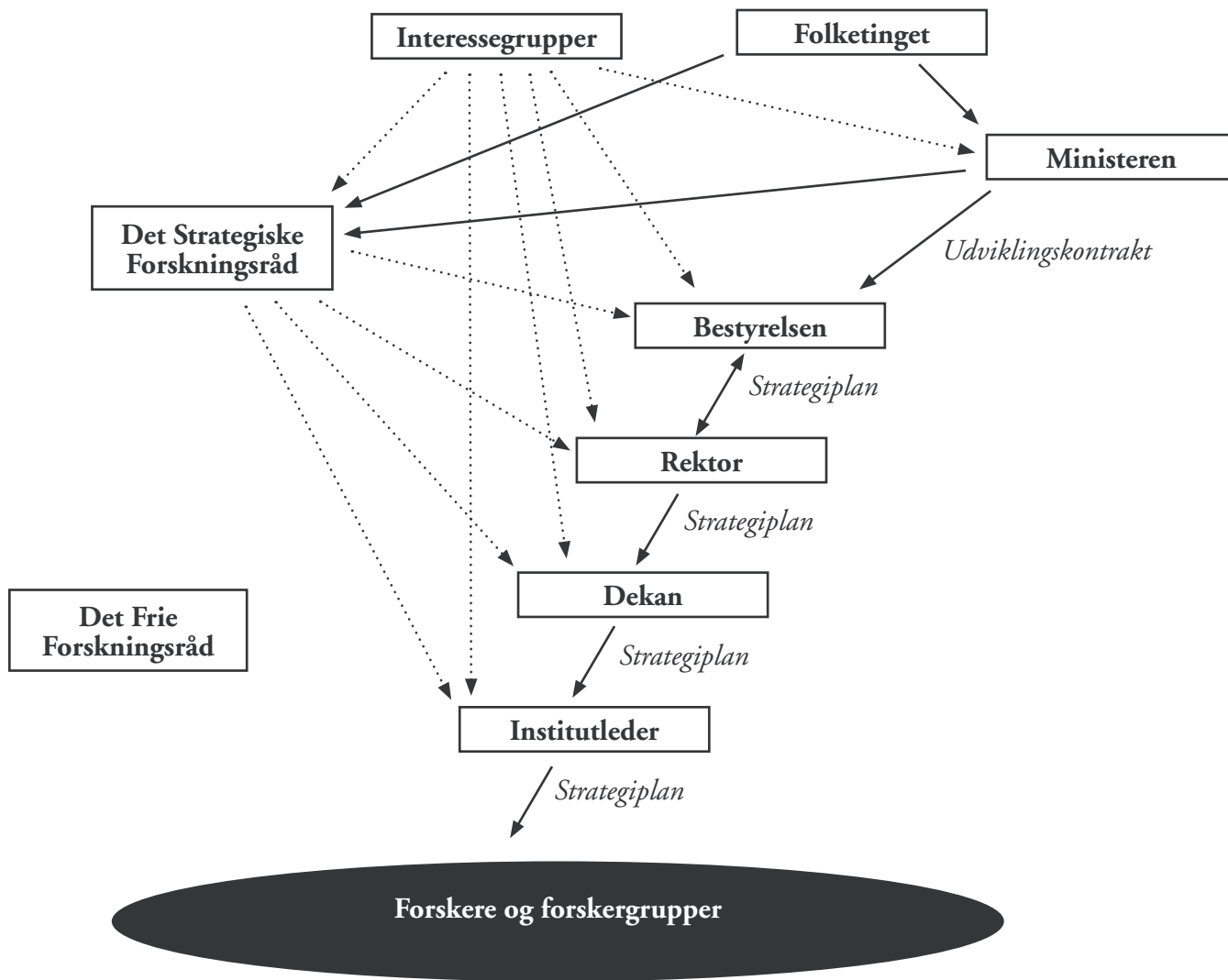
- I aftaleteksten hed det, at universitetet er åbent over for omverdenen og omsætter viden gennem en bred vifte af samarbejdsformer i forskning og uddannelse for *blandt andet at bidrage til at fremme vækst, velfærd og udvikling* i hele samfundet. I lovudkastet er *bredden* i form af **”blandt andet”** pist-forsvundet!

Det ligger i øvrigt helt i forlængelse af, at universiteternes kultur- og værdibærende rolle ikke findes i lovudkastet.

- Af aftaleteksten fremgår, at udviklingskontrakter skal være gensidigt forpligtende aftaler. Men i lovudkastet står der, at en udviklingskontrakt *ikke er en kontrakt i juridisk forstand*. Men hvad er det så, spørger de i Aalborg ...

Styring, strategi-fastlæggelse og indflydelsesveje

- ifølge universitetsreformen

kilder: FORSKERforum

Den mest radikale forandring i universitetsreformen er tilsyneladende indførelse af bestyrelser med eksterne bestyrelser. Men da bestyrelsen skal tage sig af de overordnede strategier og beslutninger, ligger det reelle *magtcenter* hos rektor. Han laver indstillinger om budget og strategier til bestyrelsen, han forhandler med omgivelserne osv.

Ovenstående skematisk figur fortæller om lovens hierarkiske struktur ved at fokusere på lovens formelle og informelle indflydelsesveje.

De formelle beslutningsveje

En *linie med pil* betyder, at der er en formel lovmæssig ”**beslutningsvej**”. Pilen fortæller fx, at ministeren får direkte indflydelse på et universitets udviklingskontrakter, dvs. strategier og succeskriterier. Og at der altså mellem rektor og bestyrelse er en gensidig påvirkning, hvor rektor har den daglige og dybtgående indsigt, men hvor bestyrelsen til gengæld har

den formelle ret til at godkende.

Nok så vigtigt betyder en manglende pil nedfra i systemet, at beslutningsvejen ensidigt går oppefra og ned. Der er således ikke indbygget lovmæssig indflydelse på beslutningsvejen. En strategisk prioritering kan derfor i princippet udmeldes ensidigt oppefra uden at de fagligheden på de lavere niveauer kan ændre det. Her kan fordelingen af bevillinger mellem universiteterne blive et centralt styringsredskab: Udviklingskontrakterne kan være grundlaget for omfordeling.

De uformelle veje til indflydelse

En *stipt linie med en pil* betyder, at der er en uformel **indflydelsesvej**;

Det strategiske forskningsråds styring vil være indirekte gennem de strategiske satsninger, som udmeldes og som dermed forplanter sig ned igennem systemet til såvel bestyrelsen, rektor, dekan og institutleder.

Universitetet mister sin hidtidige uafhængighed – armslængden til omgi-

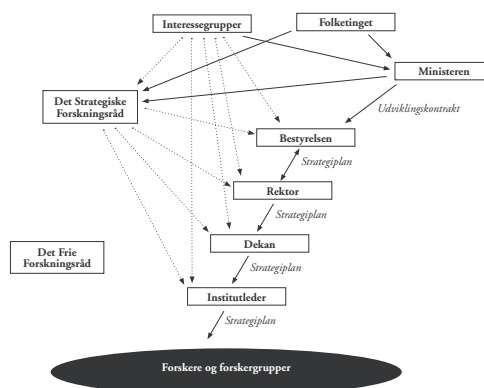
velserne – og interessenterne kan melde deres interesser direkte. Interessegrupper – ministerier, amter, kommuner, arbejdsgiverorganisationer, fagbevægelsen, industrivirksomheder – vil have informelle indflydelsesveje, som ikke er direkte – men som vil manifestere sig som ”samfundets påvirkning”. Denne indflydelsesvej understreges i lovgrundlaget som lovkrav, der kan manifestere sig som et pres, når der skal udformes forsknings- og uddannelses-strategier.

Og da de eksterne interessenter vil være repræsenteret i systemet fx som et flertal i bestyrelsen – og bestyrelsesformanden også vil være ekstern – vil det være et *pres*, som systemet vil være ganske lydør overfor. Eksterne forskningspenge kan på samme måde være en indirekte metode til at få indflydelse i det system.

jo

Faren ved topstyring

Universitetsforskernes skepsis over for topstyring er berettiget, for modellen giver – worst case – mulighed for, at topledere trumfer beslutninger igennem uden legitimitet i systemet, siger svensk forskningsekspert

Universitetsreformens topledelse har nogle indbyggede fareelementer, mener den svenske forskningsekspert **Merle Jacob**:

”Forskerverdenens frygt for at miste forskningsfriheden og -medindflydelsen er velbegrunderet. Forskningsstrategier kan – worst-case – styres af grupper uden for forskerverdenen. Strukturen er så topstyret, at det reelt bliver muligt for bestyrelsen og rektor at gennemtrumfe en bestemt forskningsstrategi, som man så implementerer nedad til dekaner, institutledere og forskere – uden at forskerne på noget tidspunkt har kunnet melde deres forskningsfaglig vurdering ind”.

Mens det således bliver teknisk muligt for politikere og erhvervsliv at påvirke en bestyrelse og en rektor til bestemte prioriteringer, så er det ikke vejen til succes i forskning:

”Det forekommer indlysende for folk med kendskab til forskerverdenen, at en prioriteringsstrategi uden legitimitet - forskernes opbakning - ikke har store chancer for at blive en succes, for forskningskulturen er først og fremmest båret af engagement. Og man skal ikke glemme, at i samme proces vil ledelsen have nedprioriteret andre forskningsfelter - som man altså heller ikke har udsigt til at få succes med”.

Udenforstående forstår ikke universitetskulturen

Merle Jacob er pt. gæsteprofessor på Institut for Ledelse, Politik og Filosofi på Handelshøjskolen i København.

Hun kalder selv en gennemtrumfning for worst-case, som imidlertid ikke er urealistisk. Der kan nemlig blive tale om konfrontation mellem forskellige kulturer:

”Det handler i praksis om tillid og forståelse. Hvordan det i praksis udvikler sig afhænger helt af, hvordan de udpegede personer, politikere og andre interessenter vil agere. Når det ikke kan bagatelliseres, skyldes det, at universitetsverdenen alt for tit mødes med uforståenhed. Det er en verden, som ikke er gennemsigtig

for folk fra andre sektorer; ja for udefrakommende ligner det en eksklusiv klub. Derfor forstår de ikke universitetets særlige kultur og arbejder uvilkårligt for at nedbryde det særlige, så det kommer til at ligne noget, de kender, fx et privat firma”.

Denne problematik vil sætte sine spor i de nye bestyrelses virke, hvor de eksterne enten går positivt og inspirerende ind i universitetets sager – eller hvor de negativt vil arbejde for at gøre universiteterne til avancerede konsulentfirmaer.

Identificere og koncentrere særlige kompetencer

Merle Jacob er forskningsekspert og arbejder inden for teorien om triple-helix, som handler om samvirket mellem universitet, politikere og offentlighed (forskning, politikere og erhvervsliv). Denne forskningsgren handler om vigtigheden af, at de enkelte niveauer samarbejder, så man opnår en optimal udvikling og udnyttelse af vidensstederne, forklarer Jacob, og det er langt fra ligetil.

”For udefrakommende ligner universitetet en eksklusiv klub. Derfor forstår de ikke universitetets særlige kultur og arbejder uvilkårligt for at nedbryde det særlige, så det kommer til at ligne noget, de kender, fx et privat firma”

”Det lyder indlysende, at god viden er en forudsætning for samarbejde, men det burde universitetsverdenen i højere grad tage konsekvensen af. Man må gøre op med ligeligheden. Det danske system har gjort en dyd ud af at være homogent, men man burde i højere grad arbejde på diversitet, hvor universiteterne ikke laver det samme. Hvis et forskningsområde skal konkurrere internationalt på højest niveau, så må man identificere de særlige kompetencer og koncentrere dem de steder, hvor man er længst fremme”, siger hun.

Men politikerne må også have forståelse for, at god videnskab behøver gode og frie rammer:

”Det er kortsigtet og fatalt, hvis politikken bare er styring og ikke fri ’funding’. Det kan ikke siges tit nok, men banebrydende forskning opstår i lange træk og under frie betingelser. Også et lille land skal have grundforskning, så det er meget kortsigtet alene at udpege enkelte satsningsområder eller for eksempel at dømme humaniora ude, fordi det ikke er direkte erhvervsrelevant (tænk fx på spind-off-effekterne fra lingvistikken til IT-industrien)”, siger hun.

Problem: Passivt erhvervsliv

Triple-helix - samvirket mellem universitet, stat og erhvervsliv – handler om nye veje til at skabe muligheder gennem netværk og alliancer, som kan være en meget dynamisk og positiv måde at skabe dynamik på, forklarer Jacob.

Problemet i Danmark er imidlertid, at situationen mere ligner en double-helix mellem universitet og stat, hvor regeringens løsning er at presse universiteterne til at samarbejde mere.

Det er meget optimistisk at tro, at eksterne bestyrelsesmedlemmer som personer vil trække flere penge til universitetet. Erfaringer fra Sverige viser, at de eksterne som oftest ikke trækker penge med sig:

”Optimister ignorerer, at erhvervslivet (business) aldrig har været særligt opsøgende, hvorved pres og forpligtelserne ensidigt tillægges universiteterne. Faren er oplagt: At erhvervslivet fortsat vil undlade at investere i forskning og i samarbejde med universiteterne - i forventning om staten kommer med skattepenge til formålet”, siger Jacob.

”Omvendt kan politikere og embedsmænd sidde med en forventning om, at erhvervslivet nu – med en ny topstyret model – vil investere i forskning og universiteter, og at staten derfor kan trække sig tilbage fra finansieringen ...”

Urskov af systemer

- som ikke er i harmoni på uddannelsessiden, vurderer prodekan

”Man kan ikke forestille sig, at Videnskabsministeriet vil være bekendt at præsentere det for Folketinget. Reformens uddannelsesside er så håbløs, at den er de nødt til at lave om. Den lægger op til en kollision mellem flere systemer: Dels ministeriets mulighed for detailregulering, dels et politisk udpeget ledelelssystem og endelig et valgt studienævn-system”.

Prodekan Thorkil Damsgaard Olsen er ikke voldsomt imponeret over udkastet til ny universitetslov. Mens dekanen på KU-humaniora står for de overordnede linier, så er Damsgaard kendt som teknikeren og bureaukraten. Han siger, at de overordnede krav til enhver styringsmodel for universiteternes uddannelser må være, at modellen sikrer uddannelsernes faglige kvalitet, gennemsigtighed i økonomien, sikrer uddannelsernes troværdighed udadtil og sikrer de studerendes retssikkerhed.

”Modellen præsenterer en urskov af ansatte / udpegede ledere og formænd, der på forskellige niveauer er i skarp konkurrence med hinanden, med andre niveauer og med et valgt, paritetisk sammensat studienævn. Modellen er langt fra at opfylde minimalkravene til et til et funktionsdygtigt system. Derfor: Om igen”, vurderer prodekanen.

Censorer og troværdighed

Han siger, at universiteternes eksterne troværdighed ikke hjælpes på vej, når de landsdækkende censorkorps skal erstatte af dekanudpegede censorkorps for de enkelte uddannelser og at studienævnet – samlet? Ved studieleder? Ved studienævnets formanden? – skal udpege censorer: ”De landsdækkende censorkorps har hidtil udgjort den eneste konstant virkende garanti for et ensartet niveau i uddannelserne ved forskellige institutioner.

Det er meget overilet at afskaffe denne garanti uden at have indført en anden”.

Selve hovedideen i udkastet med fleksibilitet i kandidatuddannelserne finder han spændende og helt på linie med KU-humanioras visioner. Kandidatuddannelserne skal have mulighed for meget individuelt sammensatte forløb. De betænkeligheder om, at det kan føre til en ”zapperkultur” blandt de studerende, har han et pragmatisk svar på:

”Muligheden for zapperkulturen ligger indbygget i Bologna-deklarationen om det store internationale supermarked. Det er da rigtigt, at forkert brugt kan det udvikle sig til en uansvarlig zapperkultur – men positivt set, så åbner det altså også op for en nødvendig fleksibilitet og valgfrihed i systemet. Og jeg tror på, at det kan realiseres på en positiv måde i et ansvarligt universitetssystem ...”

jø

”Universitetsforskere fortjener ikke forskningsfriheden, hvis de ikke vil forsvare den”

Opfordring til at skrive under på protest mod afskaffelse af universiteternes selvstyre

”Opfordring til Folketinget

Undertegnede forskere og undervisere ved danske universiteter opfordrer Folketinget til at ændre det fremlagte forslag til Lov om universiteterne.

Vi mener at en lovændring bør tage højde for de forskelle, der både fagligt og størrelsesmæssigt er imellem de danske universiteter og læreanstalter. Forskelligheden er en styrke.

Der bør derfor være en udstrakt grad af valgfrihed med hensyn til, hvordan det enkelte universitet organiserer sin ledelse, især på fakultets- og institutniveau.

Ved at lade hvert universitet selv vælge en styreform, der passer til de enkelte

arbejdssteders forskning, undervisning og kontaktholder med offentlighed og erhvervsliv, sikrer man bedst den ledelsesmæssige legitimitet og den kollegiale kreativitet.

At de involverede er med til selv at afgøre deres indflydelse i universiteternes styre, vil styrke motivationen for at deltage i beslutningsprocesserne og for at føre universiteternes forskellige strategier ud i livet.

De involveredes deltagelse i universiteternes styre er ingen hindring for stærk ledelse, dynamisk åbning mod det omgivende samfund og aktiv deltagelse i dets

udvikling. Tværtimod.

Vi opfordrer kraftigt Folketinget til at ændre lovudkastet til en rammelov, som er rummelig, og som kan udfyldes af det enkelte universitet”.

Koordinator: Lektor Henrik Prebensen, fællestillidsmand på KU-humaniora

Underskriften kan afleveres elektronisk på www.prebensen.net/unilov/ - hvor der også findes yderligere oplysninger

Studerterne: Forkert medicin

Af Camilla Gregersen, netop afdækket uddannelsespolitisk ordfører for DSF

Minister Helge Sander har gentagne gange udråbt forslaget til ny universitetslov som en gevinst for de studerende, der f.eks. er lovet minimum to pladser i de kommende bestyrelser.

Hvad der rent faktisk foregår er, at de studerende er blevet taget som gidsler i debatten. Aldrig før er de studerende blevet nævnt så mange gange i en debat op til en ny universitetslov, men hvis lovforslaget vedtages, står vi studerende pudsigt nok med markant mindre medbestemmelse end før.

Lad os tage et rids ned gennem de forskellige niveauer for universitetsledelse og starte med de lovpriste to pladser på bestyrelsesniveau:

Som studerende er vi ikke benovede over at få to pladser i en bestyrelse, hvor der ikke er garanti for åbenhed og demokrati, og som kan risikere kun at blive staffage for rektors magtudøvelse (hvilket er det mest sandsynlige udfald). Med en stærk rektor og bestyrelsesformand bliver de studerendes primære funktion således fremover at lobby'e på og legitimere den stærke leders beslutninger. I øvrigt er det jo ikke fastlagt, hvor mange personer der skal være i de nye bestyrelser, og så er antallet "mindst to studerende" jo ikke længere nogen garanti.

Det vigtigste skift er dog selve skiftet fra at have et fagligt øverste Konsistorium til at have en primært **økonomisk tænkende Bestyrelse**, der skal varetage den selvejende institutions interesser.

"De studerende har de allerstørste aktier i relevante og brugbare uddannelser. Derfor bekymrer det os meget, når reformen i den grad fjerner vores ret til medbestemmelse. Vi opdager problemer i vores uddannelser langt hurtigere end vores kommende arbejdsgivere og i det hele taget hurtigere end resten af samfundet ..."

(Stud. Anna Vallgård).

Vi kan se på erfaringerne fra foregangsuniversitetet DTU. De bedste undervisningslokaler vil ikke fremover blive brugt til undervisning af studerende på de ordinære uddannelser. De skal lejes ud til højeste pris – eller reserveres de nye videreuddannelser med brugerbetaling, der skyder op som paddehatte. Ligeledes er det tvivlsomt, om det er rentabelt at sende de bedste undervisere på de ordinære ud-

dannelser, for brugerbetalte kurser skæpper altså mere i kassen end den ordinære taxameter-bevilling, og kunderne skal jo lokkes til butikken med flotte navne på dygtige professorer.

Det er selve **kvaliteten** i uddannelserne, der er ved at blive solgt ud. Med indførelse af selveje er der incitamenter til at tænke økonomisk, og Regeringen og forligspartenerne har sikret, at flertallet i bestyrelsen vil gøre det – for de kommer udefra og har ikke deres daglige gang på universitetet. Det er nyttigt, når man skal skære ned, eller når der skal staves flere studerende sammen i de i forvejen alt for små lokaler. Pointen med at indføre de eksterne må primært være, at de ikke oplever konsekvenserne af "kassetænkningen" på egen krop og derfor kan agere "økonomisk ansvarligt". For de 4-8 eksterne personer i en lukket bestyrelse kan selvsagt ikke være garantier for kontakt til samfundet eller fagligheden; deres funktion er økonomisk!

"Vil min generation virkelig være dem, der om 100 år fremstår i historiebøgerne som den generation, der så på og lod universiteternes faglige selvstyre gå tabt"

(Studerende Anna Vallgård ved KUs årsfest)

Jeg vil ikke gøre noget videre ud af konstruktionen akademisk råd, for det har ministeriet heller ikke gjort, det skal tilsyneladende være akademisk i alle henseender. Lovforslaget nævner f.eks. ikke engang, at rådet bør tage sig af uddannelsessiden på universiteterne, ligesom al budgetberøring er forduftet. Et sådant råd kunne være en interessant konstellation – men vi går glip af at se det afprøvet.

Det har været en af vores mærkesager i hele processen, at man **ikke måtte skille uddannelse, forskning og budgetlægning** ad. Det sorterer derfor også under "ulempen" for de studerende, at man har nedlagt det forum, der tog sig af forskningsplanlægning på institutniveau. Det er jo stadig sådan, at man kalder undervisningen på universiteterne for forskningsbaseret, så det er ikke helt ligegyldigt for de studerende, hvad der bliver forsket i – og om vi er med til at planlægge forskningsindsatsområderne. (Man kan selvfølgelig spørge, om forskningsplanlægningen fremover kun består i at løbe efter den næste pose penge, men selv da vil det være rart at have studerende ind over, der kan sætte

spørgsmålstegn ved betydningen for den forskningsbaserede undervisning).

Bemærk dog følgende lyspunkt i det mørke, der breder sig over universiteterne: Uddannelserne bliver ikke nødvendigvis tilknyttet ét forskningsmiljø, idet der er oprettet studienævne, der kan gå på tværs af forskningsmiljøerne. Det er altså placeret organisatorisk korrekt. Spørgsmålet er blot, hvor meget kompetence, der kommer til at ligge i studienævnet. Igen må vi skæve til foregangsuniversitetet, hvor nye uddannelser oprettes af de stærke ledere - mod studienævnets vilje. Det er ellers **studienævnets** formeste opgave at have fingeren på den faglige puls og kunne vurdere, om der er brug for nye uddannelser – og om det er fagligt forsvarligt at oprette dem. Desuden er det svært for ikke at sige umuligt at planlægge uddannelser, når man ikke har et budget at gøre det for. Studienævnet har ikke længere ret til at få tildelt en budgetramme, hvilket i praksis kan sætte alle Studienævnets beslutninger over styr. Det kan helt kort siges sådan her: Studienævnet har ikke længere uddannelsespolitiske beføjelser, det er reduceret til at være et administrativt organ til gavn for institutlederen; en ny slags superleder, der ligesom andre superledere trives i ét klima: Hvor der er iskoldt!

Jeg vil slutte med at takke ministeren for, at han gerne vil styrke de studerendes medbestemmelse. Han giver blot universiteterne den forkerte medicin. Så længe grundelementerne i lovforslaget er at fjerne den sidste kompetence i de kollegiale organer og lægge dem hos en enevældig leder (oplyst eller uoplyst er endnu uafklaret), er det selvsagt, at reformen ikke styrker de studerendes medbestemmelse, medmindre lederne skal være studerende – men det er vist ikke på tale.

Danske Studerendes Fællesråd fungerer som paraply-organisation for forskellige lange og mellemlange videregående uddannelser. DSF har deltaget i løbende forhandlinger med Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, hvor de har gjort opmærksom på de ovenstående synspunkter.

TAP'ere uden indflydelse

Af Aase Pedersen, fmd. Landsforeningen for de Højere Uddannelsesinstitutioner, HKISTAT

Først spurgte vi, hvorfor en ny universitetslov? Der er ligesom ikke rigtigt kommet noget svar.

I udkastet til den nye universitetslov er de højere uddannelsesinstitutioner kun tænkt på, som et sted hvor der uddannes og forskes, hvilket naturligvis også er hovedformålet.

Men, der er ikke tænkt i, at de højere uddannelsesinstitutioner er virksomheder som skal udvikles, således at selve produktionen, nemlig at uddanne og forskes, får de bedst mulige vilkår på det højeste og mest kvalificerede niveau. Det er vigtigt, at loven også beskæftiger sig med at sikre, at ledere der ansættes, udover de kvalifikationer som allerede er beskrevet i loven, også bør have kompetencer i personaleledelse. For at udvikle institutionerne, uddannelserne og forskningen er det en forudsætning, at personalet er veluddannet, løbende kan blive efter- og videreuddannet, kan tage initiativer og er engagerede.

Derfor skal loven også beskæftige sig med udvikling af helheden, hvilket betyder, at det nævnes i loven, at udviklingen af det teknisk administrative personale

som det videnskabelige personale er en forudsætning for dynamikken, engagementet og udviklingen af institutionerne.

Når man ønsker engagerede medarbejdere, skal man ikke fratage medarbejderne medindflydelse. Ifølge lovudkastet får det teknisk administrative personale (TAP) ikke indflydelse i det akademiske råd, som foreslås nedsat på fakultetsniveauet. Dette er vi totalt uforstående overfor, idet det akademiske råd jo stort set skal have de samme beføjelser som fakultetsrådene har i dag.

TAP- gruppen vil blive koblet af indflydelsen på fakultetsniveauet, dvs. uden mulighed for at deltage i diskussions- og beslutningsprocesserne om f.eks. økonomiske anliggender ligesom gruppens informationsniveau om fakultetsanliggender vil falde drastisk.

Det er utilfredsstillende, at TAP gruppens indflydelse skal indskrænkes til kun at foregå i Samarbejdsudvalgene, som ikke er besluttede organer (jf. samarbejdsaftalen). Akademisk råd er ganske vist, så vidt jeg har forstået, heller ikke et besluttede organ, men diskussionerne og

indstillingerne herfra, vil uvægerlig være anderledes end de diskussioner der foregår i Samarbejdsudvalgene. Derudover er det ikke på alle institutioner, der er etableret samarbejdsudvalg på dette niveau.

Vi befinder os i en tid, hvor man jo netop har konstateret, hvor vigtigt det er med indflydelse, idet virksomhederne på denne måde får mere engagerede medarbejdere som igen giver større effektivitet og mere kvalificerede resultater.

På en nylig afholdt kongres i statsansattes kartel udtalte finansminister Thor Petersen, at det er vigtigt at medarbejderne har medindflydelse, og det har han jo fuldstændig ret i, så hvorfor sætte det teknisk administrative personale ud af spillet på fakultetsniveauet!!!!

Det er umådelig vigtigt i forhold til engagement, samarbejde og deraf følgende udvikling af institutionerne, både på det nationale som det internationale niveau, at både det teknisk administrative personale, det videnskabelige personale og de studerende har medindflydelse på alle niveauer og at loven i høj grad beskæftiger sig med dette.

Aalborg: Skarp protest mod lovforslaget

Universitetslærerne ved Aalborg Universitet har på et personalemøde den 18/11 2002 drøftet forslag til ny universitetslov, og har på baggrund heraf vedtaget følgende resolution:

Universitetslærerne ved Aalborg Universitets tre fakulteter skal hermed udtrykke stærk kritik af forslaget til en ny universitetslov.

Vi protesterer imod forslaget, fordi :

- det vil afskaffe medarbejderdemokratiet og den kollegiale styreform ved universiteterne
- indførelsen af en ansat ledelse og en stærk centraliseret ledelsesstruktur vil svække universiteternes udvikling og den frie forskning, der er til gavn for samfundet som helhed
- indførelsen af en bestyrelse med

eksternt flertal vil øge risikoen for en styring af forskningen i bestemte retninger og dermed svække de kreative og innovative potentialer i forskningen samt øge risikoen for, at grundforskningen vil blive nedprioriteret

- lovforslaget indebærer en direkte svækkelse af den enkeltes forskningsfrihed
- lovforslaget indebærer en øget central styring, og ikke øget selvstyre
- ledelsesreformen ikke vil føre til øget dynamik. Tværtimod vil den manglende legitimitet medføre tab af dynamik

Vi skal derfor stærkt opfordre til, at forslaget til ny universitetslov tages af

bordet, fordi det fjerner demokratiet på universiteterne, truer forskningsfriheden og universiteternes autonomi, der er afgørende hjørnesteene for at forskningen kan bringe fornyelse og være kritisk, til gavn for samfundet.

Vedttaget på vip'ernes personalemøde, Aalborg Universitet den 18/11-02.

Bent Jütte, Ingeniørforeningen i Danmark
Herman Knudsen, Dansk Magisterforening
Peder Kaj Pedersen, Dansk Magisterforening
Preben Horsholt Rasmussen, Dansk Magisterforening
Jørgen Stamhus, Dansk Jurist og Økonomforbund (kontaktperson)

Forskningsfrihed i medierne

Dandy var uprofessionelle, rektor holdt lav profil, medierne holdt mikrofon og så fes sagen ud, lyder medieforskers vurdering af mediernes håndtering

”Dandy-sagen” handlede om en provinssielt tyggegummiproducent, to idealistiske forskere og en pragmatisk universitetsledelse – og blev ikke så meget en principiel sag om kommerciel finansiering af fri forskning.

Sådan ser det i hvert fald ud bagefter, hvis man ser det ud fra en medie-synsvinkel, konstaterer medieforskeren **Anker Brink Lund**. Han har gennemgået sagen som et stykke typisk ”fokusjournalistik”. Sagen opstod i medierne i de fjorten dage i november 1999, hvor medieforskeren tilfældigvis analyserede, hvad der var på mediernes dagsorden.

Konflikten handlede i praksis om den fri forskning contra Dandys ejendomsret til den forskning, som de havde betalt for. For 300.000 kroner købte Dandy en viden, der juridisk gav firmaet ret til at stille krav til offentligt ansatte. Omvendt så forskerne aftalen som et mindre tilskud til uafhængig sundhedsforskning. I det spil er det ikke overraskende, at der kan opstå alvorlige misforståelser, hvis de gensidige forventninger til den uklart formulerede samarbejdskontrakt skuffes, siger medieforskeren – og vurderer så mediernes håndtering af sagen og de enkelte aktørers handlinger.

Dandys uprofessionelle medie håndtering

Sagen handlede om et abstract, som to danske dental-forskere havde lavet om effekten af tandhygiejnisk tyggegummi. Dandy havde søgt at forhindre offentliggørelse.

Anker Brink Lund konstaterer, at Dandys ”damagecontrol” var den egentlige årsag til, at sagen udviklede sig. Hvis de bare havde ladet forskerne offentliggøre deres abstract i USA, havde ingen massemedier sandsynligvis taget notits af det! Dernæst lavede firmaet en meget uprofessionel medie håndtering, hvor man først nægtede at udtale sig, dernæst på klodset maner prøvede at erobre dagsordenen.

Dandys ledelse opfattede sagen som et juridisk spørgsmål (om rettighederne til forskningen) mens Jyllands-Posten lancerede sagen som et spørgsmål om videnskabelig etik med sundhedsmæssige konsekvenser for den danske forbruger. Dandy nægtede at acceptere, at i mediernes magtkritiske optik vil firmaets markedsinteresser altid stå svagere end en idealistisk frihedsrettighed (forskningsfriheden) – uanset hvorvidt Dandy havde juraen på sin side eller ej.

Ros til rektor

Anker Brink Lund roser derimod daværende Århus-rektor Lehmann – som i første omgang havde føjet Dandys krav om at udsætte offentliggørelse – for at holde balancen mellem de konfliktende hensyn. Han definerede sagen som en uklar samarbejdsaftale, hvor målet blev at forhandle sig frem til et kompromis. Han holdt lav profil og udtalte sig kun i embeds medfør. En del af iagttagelserne i Århus - som var harme over, at rektor ikke beskyttede deres forskningsfrihed – vil i den sammenhæng nok undre sig over medieforskerens konklusion. ”Men vurderet på grundlag af mediestormens oprindelige vindretning var der tale om en effektiv optræden i rollen som politisk autoritet”.

”Vurderet på baggrund af den offentlige debat om ’selvbestaltede smagsdommere’, er det tankevækkende, at befolkningen (via stikprøve-undersøgelse, red.) som helhed vurderer eksperternes politiske indflydelse som nogenlunde passende. Derimod betragter mange journalister og beslutningstagere eksperter som mere magtfulde end rimeligt er. 51 procent af beslutningstagerne siger, at eksperter har for stor politisk indflydelse. Dette synspunkt deles kun af 25 procent af publikum i øvrigt”.

(Anker Brink Lund)

Hverken i Århus – hvor universitetet tjener penge på kemivirksomheden Cheminova – eller andre steder er det legitimt at diskutere konflikten mellem forskningsfrihed og kommercielle interesser. Og når ingen journalister naglede rektor på hans valenhed skyldes det måske – antyder medieforskeren – at forskningen og journalistikken står i samme dilemma. Mens forskerne skal forske på private midler, så laver journalisterne offentlig vidensformidling for private penge.

Styrer medierne?

Medieforskerens forsknings-ærinde er at finde ud af, hvor meget journalistikken og medierne ”styrer” sager og den offentlige dagsorden. I hvor høj grad er mediernes ”redigerende magt” i stand til at sætte dagsordenen.

Kritikere af journalisters politiske praksis hævder, at medierne ved at

gemme sig bag en forbrugersynsvinkel (set med menigmands øjne) har taget magten fra folkevalgte politikere og myndighederne.

I Dandy-sagen bestod mediernes selvstændige bidrag først og fremmest i at finde frem til konflikt-historien og sætte fokus på skiftende aspekter ved den. Derefter gjorde journalisterne for så vidt ikke andet end at holde mikrofonen for de konfliktende aktører.

Medieforskerens generelle konklusion – også på basis af andre sager – er, at journalisters valg af emner og vinkler aldrig er fuldstændigt frie. De afhænger af tilfældigheder og politiske fortolkningsrammer, som det enkelte medie har, og som de redigerende journalister kun begrænset er herrer over. Præmisserne for (politiske) historier er som hovedregel givne, så væsentlige dele af den redigerende magt ligger uden for den enkelte journalists kontrol. Arbejdet foregår i rammerne af en ”normativt reguleret nyhedsinstitution”.

I stedet for at tale om suveræn mediemagt mener Brink Lund, at det er mere realistisk at tale om journalistisk offentlighed med betinget autonomi. De agerer i et konsensus-rum. Journalisternes redigerende magt fungerer nemlig inden for et samspil mellem journalisterne, politikere og publikum, og redigeringen hviler på ”et minimum af troværdighed”. Det betyder, at det forventes af redigeringen, at den – på vegne af publikum – samtidig udvælger og filtrerer andre aktørers (politiske) dagsordener og kritisk overvåger med krav om forståelige, sandfærdige og oprigtige svar fra autoriteterne. Disse rolleskift mellem informatør og vagthund kan journalisten så spille på.

Når nogle brokker sig over, at de politiske partier og centraladministrationen har mistet dele af deres privilegier som ordstyrer i det offentlige rum, skyldes imidlertid ikke alene den politiske indflydelse, som den kildekritiske journalistik udøver som modmagt. Publikums modsætningsfyldte forventninger til folkestyre og deres egne rettigheder i velfærdsstaten er også medvirkende til at autoriteterne har mistet magt over offentligheden.

Kritik:

For lidt substans-journalistik

Medieforskeren afdramatiserer journalistikkens redigerende indflydelse. Det gør han bl.a. med henvisning til en interviewundersøgelse, hvor det viser sig, at folkevalgte, embedsmænd m.fl., oplever redigeringen af virkeligheden væsentligt

Anker Brink Lund (til højre) lytter, da tidligere miljøminister Svend Auken (S) og professor Ole Thyssen duellerede på spørgsmålet om mediernes rolle i samvirket mellem forskning, politikere og erhvervsliv (universitet, stat og offentlighed). Det skete ved en verdenskonference om Triple Helix, som blev holdt på Handelshøjskolen i København i begyndelsen af november

Forskningens dagsorden

- Triple Helix konference 6-9 nov.

”Videnskaben er meget afhængig af pressen, fordi samfundet er opdelt i tematiske systemer, som hvert er kendetegnet ved et særligt blik. Videnskaben søger sandhed og offentliggørelse. Politikken (magtsystemet) sigter mod beslutninger og mod valget! Og industrien sigter mod indtjening. Hver af disse blik er isole-rede og tenderer til at overvurdere sig selv. Derfor må der kompenseres ved at medier kommunikerer den fælles tekst, og det er pressens rolle”, sagde professor Ole Thyssen om relationen mellem massemedier, videnskab og industri ved verdenskonferencen om Triple Helix i København.

Problemet er, at alle gerne vil sætte dagsordenen, men den er sjældent til at styre:

”I retorikken kan vi bare konstatere, at hvad der bliver dagsordenen er ikke altid retfærdigt, men det er i hvert fald inappellabelt, når noget ’er på’. Men for videnskaben er formidlingen faktisk meget vigtig”, sagde Thyssen, der afholdt sig fra en mere præcis diagnose ud - over at han kritiserede pressens indbyggede tendens til forenkling.

Auken: Faglighed og DJØFere

Tidligere miljøminister Svend Auken (S) mente også, at journalistikkens muligheder for at komme ud over enkelt- og personsager og i stedet formidle substans er ”stærkt trængt”.

”Faglighed er nøgleordet. Her kan man fx i et ministerium have folk med faglig indsigt i et område, groft sagt sat over for et andet forvaltningssystem med generalister – DJØFere – som ofte er sat til at fortrænge det, som sagen handler om ...”, sagde han med et smil på læben.

Han roste den sektorforskning som han tidligere var chef for i Miljøministeriet. Her var hundredevis af forskere i primært 3 institutioner (bl.a. GEUS, Skov & Land): ”Det gav et utroligt gennemarbejdet system med en mængde fordele. Man havde et fagligt grundlag, som kunne være forudseende. Nu har nogle af disse sektorinstitutioner med ekspertise skåret ned med op til 40 pct. eller områder er skilt fra hinanden. Vi bevæger os i den gale retning”, mente politikeren:

”Jeg forstår for eksempel ikke, at regeringen er sluppet godt fra at nedlægge råd og nævn og videnskabelige organer. Objektivt set er det dumt. Råd og nævn er led i en flot nordisk tradition, at herfra kunne der komme en ekspert-kommentar eller -kritik, som siger magten imod. For en billig penge kan de tilføre nye synspunkter til samfundslivet”, sagde Auken.

anderledes end menigmand.

Mere kritisabelt er imidlertid den indflydelse, som medierne har i form af de mange sager, som medierne helt undlader at beskæftige sig kritisk med. Lemming-effekten er udbredt, idet alle medier løber efter de samme historier og lader andre ligge. Brink Lund bruger en manglende EU-dækning til at pege på, at den redigerende magt har utrolig indflydelse i kraft af sine undladelsessynder og blinde vinkler blandt såvel journalister og beslutningstagere (som alt for ofte er enige om, hvilke sager der ”skal på”).

Der er samtidig en tendens til at gå op i processen og det politiske spil frem for selve indholdet. Det er i øvrigt også en af konklusionerne på Dandy-sagen. Sagen handlede i substansen om ”forskningsfrihed”, men drejedes pludselig over mod at handle om det sundhedsmæssige aspekt (nemlig om der var ført forskningsmæssigt bevis for, at V6-tyggegummi var godt for tænderne, og at reklamerne måtte slå på det aspekt)!

Og politikerne fik lov til at undgå det penible spørgsmål om forskningsfrihed ved at definere sagen som et administrativt problem om ”uklare kontrakter”. Der blev stillet spørgsmål i Folketinget m.m. - og rektor fik en næse. Men sagsbehandlingen blev trukket så meget i langdrag, at den administrativt løb ud i sandet... - konstaterer mediegennemgangen lakonisk:

Og den almindelige mediebruger stod tilbage med oplevelsen af, at Dandy-sagen var en beklagelig undtagelse, der bekræftede hovedreglen: Det etablerede system fungerer i det store og hele hensigtsmæssigt.

jø

”Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse” (Magtudredningen, november 2002)

jø

Sexchikane – et tabu

Krænkelser forekommer, men de bliver sjældent til formelle problemer eller klager, for de er pinlige og kan skade både den krænkede og krænkerens karrierer. Derfor er der brug for nogle etiske standarder på området, siger ligestillingsforsker

”Nu kan du ikke længere undslå dig ...”

Sådan lød den usminkede seksuelle tilnærmelse fra en ph.d.-vejleder til sin nybegyndte ph.d.-studie. Hun afslog og fik en del bøvl i sit videre forløb.

Sex-chikane synes ikke at være voldsomt udbredt i universitetsverdenen, men det forekommer. Fagforeningerne kender kun til få eksempler, fordi få ønsker at klage og gøre dem til sager. Men i kvindemiljøer cirkulerer der historier om episoder og forløb, hvor nogle er blevet krænket af mandlige vejledere og lærere, og hvor problemet er, at lærerrollen gjorde det svært uden videre bare at sige NEJ af frygt for komplikationer.

Hvor stort problemet egentlig er, ved ingen. Det er sjældent, at institutledere eller dekaner får konkrete klager over sexchikane. Og spørgsmålet er nærmest tabu, for selv om der cirkulerer historier, så er det umuligt at få primærkilderne til at fortælle dem. De er helt tavse, enten fordi det er for *pinligt*, eller fordi det for *farligt* at bringe oplevelserne frem i lyset.

Det er FORSKERforums erfaring efter at have prøvet at støve konkrete sager op. Enkelte har dog løftet sløret for episoder fra forskellige universiteter.

’Arbejde meget tæt sammen’

Karen Sjørup er centerleder på RUCs ligestillingscenter. Her oplever hun nogle gange at have en slags ’præstefunktion’, når studerende eller ph.d.-stipendiat ringer til hende for at få et råd om, hvordan de håndterer sexchikane.

”Der er altså sager, selv om få når frem til offentlighedens kendskab. Men sexchikane er af flere grunde et tabu. Desto større er nødvendigheden af at være opmærksomme på spørgsmålet. Det er jo især de unge, som udsættes for det, og der kan måske være en tilbøjelighed til, at ’magtfulde kvinder’ i faste job glemmer, hvad de selv var udsat for ...”, siger hun.

Selv om hukommelsen hos nogle er kort, så fortæller en nuværende lektor, at hun engang som ung og nyuddannet fik tilbuddet om et faste jobs professor. Hun var meget interesseret, også da hun fik at vide, at det var et krav, at hun skulle arbejde tæt sammen med professoren. Men da professoren stillede krav om, at de skulle *’arbejde meget tæt sammen’*, sagde hun, at det ville hun gerne have skriftligt – og så var der pludselig ikke noget job.

Privat te og ostemad

Sexchikane behøver ikke være de grove og usminkede opfordringer, men kan også ligge i et ubehag ved vejlednings-situationen:

”Hvad skal jeg gøre”, spurgte en ph.d.-studie. ”Jeg synes, vejlederen er en klam ka’l, men han har bedt om, at vejledningen af praktiske grunde foregår privat hos ham, fordi han ikke bor i nærheden af universitetet. Det kan da godt være, at han synes, at han er flink og imødekommende, når han giver te og ostemad og et glas vin. Men for mig opleves det som et overgreb; jeg ville foretrække, at ph.d.-vejledningen foregik på neutral grund, for jeg føler et ubehag over, at det professionelle skal blandes sammen med det private”.

Studien kviede sig for at rejse problemet, fordi hun ikke ville ødelægge sine muligheder for at blive vejledt.

Arbejdspladsens tone

Nogle har svært ved at skelne grænsen mellem flirt og krænkelse. Om noget er sexchikane beror også på den kollegiale tone – og på den, som oplever:

”Nogle synes at mene, at det er en formildende omstændighed, at PP udtrykker sig på en måde, som har karakter af humor; og overser; at humor ofte bruges til at bringe det frem ’som af en eller anden grund ikke kan bringes frem’ – fordi det er uacceptabelt, uanstændigt. Om humor er en formildende omstændighed, afhænger af, om begge parter har et behov for overskridelse af den tærskel”, fortæller en studie, som havde svært ved at klare tonen på arbejdspladsen.

Lektoren eller professoren på jagt

”Jeg var studerende og XX var nyansat lærer. Vi sad ved samme bord under middagen og havde i øvrigt ikke talt sammen tidligere. Min kæreste var også med til festen, men sad ved et andet bord. XX

”På universiteterne hører man ofte om sager, hvor midaldrende lektorer eller professorer forventer, at deres ph.d.-studerende også er seksuelt til rådighed og endog i enkelte tilfælde stiller dette som en betingelse for ansættelse. Selv om historierne er talrige, er det bemærkelsesværdigt, at de så sjældent kommer for en dag. Oftest dysses de ned, fordi offeret er i et så langvarigt afhængighedsforhold, at hun mener, det kan skade hendes karriere, hvis sagen bringes frem”.

Karen Sjørup, Center for Ligestillingsforskning (Politiken 7.11.02).

gjorde mindre tilnærmelser midt under middagen – jeg afviste.

Senere på aftenen blev jeg overrasket, da jeg kom ud efter et toiletbesøg, idet XX stod uden for døren. Han tvang mig tilbage på toilettet og begyndte at holde om mig og kysse mig. Det var meget svært at få ham til at forstå, at jeg ikke var interesseret i nogen form for seksuelt samvær med ham, og jeg måtte skubbe ham væk for at komme ud.

Selve situationen var ydmygende for mig, og jeg følte mig krænket. Jeg blev grinet af, da jeg bagefter kom ud ad døren med XX i hælene. Det var selvfølgelig yderst ubehageligt. Da jeg vendte tilbage til festen og min kæreste, var jeg temmelig pinlig berørt”.

Karen Sjørup genkender situationen:

”Det er jo ikke acceptabelt, når lektoren eller professoren går på jagt. Men det sker da. Når der holdes fester på RUC, så ser man jo gerne at såvel studerende som lærere deltager. Og der er ingen tabuer om sexrelationer. Det er dog et spørgsmål, om der ikke burde være et forbud eller nogle etiske standarder, så lektorer eller professorer ikke må jage studier eller ph.d.-studerende”.

Hun vil ikke fremstå som sippet, for hun ved godt, at der er tale om en relation mellem to voksne mennesker.

”Bastante forbud er jo ad helvede til. For selvfølgelig kan der opstå varme følelser mellem lærer og studerende, som fører til en langvarig relation”, siger Sjørup. ”Men der er kort vej mellem omsorg og overgreb. Og der er tale om en ulige relation og et afhængighedsforhold mellem lærer og student. Værst er det for ph.d.-studien, for der er hendes fremtidige karriere helt afhængig af vejlederen”.

Karrieremæssigt selvmord at klage over sexchikane

I en konkret sag oplevede ph.d.-stipendiaten efter afvisning af en seksuel tilnærmelse en voksende modvilje fra vejlederen. Vejledningens faglige indhold og stabilitet ændrede sig. Det gav et psykisk belastet arbejdsmiljø, som hun oplevede gennem manglede faglig og loyal vejledning, obstruktion (problemer med attestering af afviklede arbejdstimer, nægtelse af godkendelse af halvårsrapport m.m.), trusler om afbrydelse af forløbet (fyring), chikane (ved ikke at kunne få faciliteter eller hensigtsmæssige kontorfaciliteter stillet til rådighed) m.m.

Ph.d.-stipendiaten klagede - bl.a. med henvisning til sexchikane - men dekanen valgte at se bort fra sexchikanelementet, idet han fandt det irrelevant.

Problemet skyldtes faglig uenighed, mente dekanen.

Selv om sagen var særdeles belastende – og hun havde flere sygeperioder – oplevede hun hurtigt i forløbet, at det ville være ”karrieremæssigt selvmord at rejse en sexchikane-sag” mod vejlederen. Dekanen var samtidig meget træg og utilbøjelig til at realitetsbehandle sagen som ”psykisk dårligt arbejdsmiljø”, oplevede hun. Problemet blev herefter omdefinert til kun at være en sag om ”samarbejds-vanskeligheder”.

Det endte foreløbigt med, at dekanen søgte at løse sagen ved at tilbyde en co-vejleder, som imidlertid ikke var den fagligt ansvarlige. Men gnidningerne fortsatte.

At 'optræde indladende'

Der er en hårfin grænse i det sociale samkvem. Yderpunkterne er ”den gamle gris” på den ene side og på den anden den unge kvinde, hvis optræden kan opleves som flirtende:

”Jeg tager afstand fra påstanden om, at jeg skulle have optrådt indladende”, fortæller en ph.d.-studie, der lavede en sag og blev mødt med mistænkeliggørelse.

”I min normale omgangskreds anses jeg nærmest for reserveret. I de første måneder af ph.d.-ansættelsen var jeg meget glad, og jeg var YY meget taknemmelig for støtte ved ansættelsen. Men glæde og taknemmelighed er ikke det samme som at være indladende”.

Karen Sjørup forklarer: ”Når unge studiner klæder sig på til fest med bare maver osv. så er det altså ikke et signal om seksuel tilgængelighed, men sådan bliver det ofte opfattet. Men for at lukke for problemer i gråzonen burde der være nogle etiske standarder for området, hvor det blev slået fast, at det ikke er velset med seksuelle relationer mellem lærer og studerende”

Sjørup henviser til, at sådanne standarder allerede er kendt på Oslos og Lunds universiteter. De etiske standarder kan indgå i universitets ligestillingspolitik og skal ikke være et ’regelsæt’, men en kodeks, der fx fastslår, at det ikke er velset med seksuelle relationer mellem lærer og studerende, at vejledning ikke foregår på vejlederens privatbolig m.m.

Fleksibiliteten i systemet skal også være stor, sådan at en ph.d.-studerende for eksempel – som på nogle RUC-institutter – relativt nemt kan skifte vejleder, uden at de skal begrunde det alt for nøje.

Etiske standarder

De etiske standarder skal gøre samkvem-

met nemmere for alle parter, for vel kan der ske en sammenblanding af professionel og privat relation – som under RUC-fester – men der sker en overskridelse når relationer bliver seksuelle. Episoder skal kunne klares, uden at det bringes frem i et offentligt rum.

”For studinen er de ødelæggende, fordi man som ’sladrehanke’ (whistleblower) skaber mistro. Derfor undgår man at eksponere sit problem, og går hellere til psykolog end klager over en vejleder”, siger Sjørup.

At nogle sager ender hos psykolog, vidner denne udtalelse om:

”Ret hurtigt skønnede jeg, at arbejdsvilkårene i dette vejledningsforhold var psykisk og dermed også fysisk belastende for NN, og at disse vilkår havde en væsentlig andel i den dybe krise, hun var i. ...

Vi talte om muligheden for at påvirke forholdet til vejlederen i positiv retning uden at gå på akkord. Følelsen af magtesløshed og modløshed i arbejdet bundede imidlertid i, at hun reelt er den svagere part i det magtforhold, som et vejledningsforhold ifølge sagens natur også er – det er og bliver et asymmetrisk forhold – og jeg rådede hende derfor til at søge en anden vejleder. Det lød ikke som om vejledningen inden for de stramme tidsrammer, som ph.d.-studiet er normeret til, kunne bringes på fode og blive til frugtbar vejledning. Hun ønsker stærkt at fuldføre ph.d.-studiet, og undersøgte derfor andre vejledningsmuligheder på instituttet og erfarede derved – som hun udtrykte det – at en konflikt ... ville ingen indblandes i”, fortæller en psykoterapeut som har haft en kvinde i behandling.

Også ødelæggende for krænkeren

”Også for den, som beskyldes for at krænke, kan disse sager være ubehagelige og ødelæggende. Tænk bare på folketingsmand Anders Møller, som for tiden er stemplet som en tåbe og småpervers. Bare mistænkeliggørelsen – for ingen ved jo, hvad Anders Møller egentlig har gjort – er ødelæggende. Og på universitetet er der jo tale om en kollega og en ægtefælle”, siger Sjørup.

Med en klarere etik vil det heller ikke være kønnet – alle mænd – som er under anklage:

”Problemet er jo ikke kønnet – mænd – selv. De fleste mænd opfører sig jo anstændigt, og for dem vil de etiske standarder ikke gøre nogen forskel ...”

Sjørup: Dansk berøringsangst

I andre lande er sexchikane ikke helt så tabu som herhjemme. Karen Sjørup vurderer, at vi i Danmark har et særligt problem, som hænger sammen med kultur og tidsånd:

”Normerne for seksuelt samkvem er ikke udtalte herhjemme. I Danmark har vi det så svært med moral og etik – og seksuelle standarder. Vi er præget af en liberalistisk markedsideologi og har meget svært ved at rejse spørgsmål om etik og værdier. I de andre skandinaviske lande er de forundrede over, at Danmark ikke kan diskutere eller lovgive om sex og moral-spørgsmål. Det afspejler en forbavsende mentalitetsforskel mellem de skandinaviske lande ...”

'Sær testoteron-tænkning'

Ligestilling på universiteter i Skandinavien er ikke på højde med Portugal, Spanien, Frankrig – eller Tyrkiet. Doktorafhandling fortæller om finske universitetskvinders oplevelse af den skjulte diskrimination og om deres overlevelsestrategier

Selve rekrutteringsperioden – ph.d.-studiet – er en periode, hvor især de kvindelige akademikere er særdeles følsomme over for forskellige former for diskrimination. Nogle oplever, at de måske nok får den formelle information, men ikke den uformelle, fordi den fungerer i de mandlige netværk. Vejledningsrelationer (oftest med mænd) kan løbe sur, og kvinderne mister en vigtig allieret, som kunne have været døråbner i en fremtidig universitetskarriere.

I nogle tilfælde oplever de (som post.doc'ere) at blive sat til service- eller standard-opgaver, som aldrig ville tilfalde deres mandlige kolleger. Og i de værste tilfælde oplever de, når de skal aflevere deres ph.d.-afhandling, at deres bedømmelse forsinkes, vurderingen af deres afhandling får en negativ drejning eller simpelthen, at deres mandlige kolleger promoveres. Selv om mekanismerne er sofistikerede, så oplever de, at mandlige ledere lægger op til de kvindelige rekrutterers handicap, så de står dårligere i konkurrencen om de få stillinger.

I de tilfælde, hvor det går rigtig galt, bliver det en traumatisk oplevelse, hvor kvinderne forlader academia for evigt i bitterhed. Og i nogle tilfælde fører det til dyb depression og i de allerværste tilfælde til selvmordsforsøg.

Kvinders oplevelse

Den finske sociolog og kønsforsker **Liisa Husu** fik konkret kendskab til to selvmordsforsøg som følge af kiksede kvalifikationsforløb i Finland. Dem fik hun kendskab til ved indsamlingen af materiale til sin doktorafhandling om sexismen, støtte og overlevelse i academia.

Liisa Husus doktorafhandling – som der refereres meget til blandt skandinaviske kønsforskere i år – baserer sig på kvinders oplevelser, beskrevet i interviews med og breve fra 102 kvindelige forskere fra 11 finske universiteter. Hun har dog ikke en mandlig kontrolgruppe, som kunne adskille, hvor diskriminationen er kønsbestemt, eller hvor den simpelthen stammer fra det hidsige akademiske konkurrencemiljø. (I nogle af de tilfælde, hvor kvinder oplever at blive udkonkurreret af mænd – som promoveres af mandlige kolleger – kunne det ske på baggrund af en faglig præference).

Skjult diskrimination

De nordiske lande har ry for at være længst fremme, hvad angår ligestilling. Det gælder bare ikke i universitetsverdenen. Norge er på en 6. plads, Sverige nr. 7 og Danmark nr. 14. De nordiske lande

ligger efter lande som Portugal, Frankrig og Spanien.

(På 1. pladsen ligger faktisk Tyrkiet, men her er statistikken skæmmet af andre skævheder: Rekrutteringsbasis er særdeles skæv, idet kun 1 pct. af kvinderne og 2 pct. af mændene studerer ved universiteterne (Tyrkiet har 65 mio. indbyggere). Og de kvindelige forskere/lærere rekrutteres fra alene overklassen, siger Husu).

Kønsdiskrimination kan nogle gange være engangs-hændelser, men kan også ske over lange perioder, hvor de giver sig udtryk i skjult diskrimination, som de ansatte har lært acceptere passivt. De kan give sig udtryk i ulige vilkår i arbejdsvilkår, i de personlige relationer osv. Mange af de interviewede ofre beskriver det som en proces, som udviklede sig efter en snedboldseffekt, hvor de fortæller om kvinder, som til sidst ikke så andre muligheder end at forlade "akademia".

Rekrutteringsprocedurer er ofte uigennemsigtige, hvilket sammen med kvinders relative usynlighed og mænds "homosociale samvirke" bidrager til kvinders formindskede chancer for karriere-avancement.

Troblemakers

Husu afviser en konklusion fra det finske akademi, som erklærede, at ligestillingen mere eller mindre er opnået i de højere uddannelser. Hun siger ud fra sit materiale, at hovedparten af de deltagende kvinder fortæller om, at de har været udsat for variende former for skjult diskrimination. Og de få, som ikke selv har oplevet det, har været vidne til, at andre kvinder har været udsat for det.

Kønsforskeren konstaterer, at man ikke kan tale om nogle uproblematisk karriere-perioder. Der er oplevelser såvel i de tidlige faser (som ph.d.-studerende eller post-doc) i selve fasen hvor man kvalificerer sig til en fast stilling, og når man faktisk har fået en fast stilling. (At det foregår på alle niveauer viser sig bl.a. ved, at selv kvinder som har opnået ledende stillinger oplever sig diskrimineret, fordi de ikke får del i "informel information" som underforstået cirkulerer blandt mændene). Og diskrimination er ikke forbeholdt de hårde naturvidenskaber, men findes på alle faglige områder.

Meget kønsdiskrimination forbliver skjult og uførtalt, fordi de udsatte ikke eksponerer det offentligt af frygt for at blive betegnet som "troublemaker" eller

for at risikere deres karrieremuligheder. Mange af de interviewede fortalte, at de aldrig før interviewet havde fortalt om oplevelserne, og nogle af brevskriverne oplevede nedskrivningen af deres oplevelser som "terapeutisk". Det ser Husu som en indikation på, hvor sårende og undertrykkende oplevelserne har været.

Mænds "homosociale samvirke"

Udprægede maskuline miljøer beskrives som "sær testoteron-tænkning", "udpræget mandlige" eller "jægersamfund" – selv på steder, hvor flertallet af de studerende faktisk var kvinder.

Kvinder oplevede vanskeligheder ved at blive synlige som kolleger. Nogle beskrev, hvordan de blev tilskyndet af mere erfarne mænd ved karrierestarten, men kun indtil et vist trin, hvorefter de samme mænd begyndte at opleve dem som en trussel. Og når der endelig var en løbende støtte stammede den ikke fra mænd fra samme fagfelt, og der var ikke tale om en direkte konkurrencesituation!

Rekrutteringsprocedurer (i Finland) er ofte uigennemsigtige, hvilket sammen med kvinders relative usynlighed og mænds "homosociale samvirke" bidrager til kvinders formindskede chancer for karriere-avancement. Når der åbnes for konkurrence om en stilling gennem et stillingsopslag, kan kønsdiskrimination ske ved vurderingen af kandidaternes meritter. De fleste af 'portvagterne' (gatekeepers) eller beslutningstagerne (i Finland) er stadig mænd, fastslår Husu lakonisk.

Hendes næste forskningsprojekt handler om ligestillingsproblemer i program-finansieringen med fokus på de portvagter, som en kvindelig forsker møder eksempelvis i forskningsrådene og i private fonde.

Overlevelsestrategi: Gift dig med en akademiker?

En af Husus mere bemærkelsesværdige resultater er, at hun gør op med den almindelige opfattelse af, at familien udgør den største hindring for karrierekvinden. Hovedparten af de udspurgte kvinder levede i parforhold, og de fleste havde børn. Efter eget udsagn havde de fået den største karrierestøtte af forældre, partner og venner. Den største støtte kom fra en eventuel partner, som oftest selv er akademiker og Husu spørger, om "akademisk indgiftning er en underbevidst overlevelsestrategi blandt akademikerkvinder?!"

Der var sjældent oplevet støtte fra egen akademiske kreds. Ingen af kvin-

derne i undersøgelsen (afhoppere indgik ikke i undersøgelsesgruppen!) havde dog overvejet at forlade den akademiske karriere, fordi den var for svær at kombinere med privatlivet.

Børn ingen hindring

Der var eksempler på kvinder, som bevidst udsatte moderskab, som forstyrrende for en akademisk karriere i en forskergruppe, i ph.d.-forløbet eller i rådsansøgninger.

Husu kalder mange af de kvindelige forskere for "hverdagsheltinder", som dygtigt krydser mellem privatlivets og karrierens forskellige krav. Børnepasning blev planlagt nøje i forhold til arbejdskravene og kunne afbrydes efter behov.

Kvinderne kalder ikke moderskabet eller familie for karrierefremhindringer, men præsenterer dem som praktiske og krævende, men også givende ansvar som bare skal passes, hvilket faktisk kan lade sig gøre.

Problemer med moderskab ligger mere i andres attituder, fordomme, praktikker, organisationsmæssige løsninger og regulativer. Det var alt sammen elementer, som var eksterne i forhold til privatsfæren, og som ikke var under deres kontrol. Husu konkluderer, at politikker, love og regler, praksis'er m.m. i højere grad må indrettes på moderskab og familie. Moderskab bør således tages som en given ting - og ikke som en afvigelse eller et problem!

Kvindelige strategier

Husu konstaterer, at diskriminationsaspektet påvirker kvinders oplevelse af sig selv og deres fremtidige muligheder: Nogle taber tro og idealisme i forhold til academia, og nogle taber troen på sig selv. Mange fortæller dog også, at de oplevede en hærdelsesproces, hvor de lærte at modvirke diskrimination og tilmed tage den for givet!

Mange havde aktivt prøvet at modvirke diskrimination på den ene eller anden måde: De tog den straks op når de mødte den, de stillede opklarende spørgsmål, de bad om undersøgelser, de kom med initiativer eller forslag, insisterende, forsvarede deres territorier, svarede igen, bad andre om at intervenere, kontaktede administrationen, prøvede at få udskiftet vejledere – og enkelte klagede formelt.

Disse aktive synliggørelser er vigtige, siger Husu, fordi de langtfra er selvfølgelige. De er belastende, fordi intervention tager tid, kræfter energi og mod, især fordi der ofte er tale om processer.

Kvinderne fortæller om deres bevidste

(overlevelsesh-) strategier: Personlige, interaktionelle og organisatoriske. Nogle søgte støtte fra kolleger, fx ved at etablere uformelle netværk. Nogle spillede "kammeratspil" for ikke at true mænds egoer, men i stedet at spille på "kvinders bløde sider". Humor nævnes af mange som en strategi. Og til de organisatoriske strategier hører alliancer med andre kvinder, og udnytte alternative arenaer eller veje at komme frem ad, når de mere åbenbare veje var blokerede.

Og ingen af de interviewede kunne karakteriseres som bevidste rødstrømper, slutter Husu. Men de troede dog ikke på, at diskrimination og sexistisk behandling af kvinder automatisk vil forsvinde som et generationsspørgsmål. Mange af dem

finder det vigtigt at holde diskriminationsspørgsmålet på den politiske dagsorden. Der synes at være en stor tro på, at synliggørelse vil være tilstrækkeligt til at medføre forandringer – og en sådan oplysningstro er måske typisk for den akademiske verden....

jø

Liisa Husu: "Sexism, Support and Survival in Academia – Academic Women and Hidden Discrimination in Finland" (2001, Dept. of Social Psychology, Univ.Helsinki)

Sig nano!

I mange år var forskningens topprioriteringer bioteknologi og it. Nu bliver milliarder af forskningskroner, dollar, pund og yen investeret i nano-teknologisk forskning. På de næste sider søger FORSKERforum at forklare baggrunden

Allerede i 1959 udtalte den amerikanske nobelpristager i fysik Richard Feynman, at fremtidens fysikere ville komme til at råde over værktøjer, der kunne flytte og sammensætte enkelte atomer. Det lød for mange lige så fantastisk og urealistisk som andre tiders forudsigelser om flyvemaskiner og rumraketter. Men i 1980'erne var 'nanoskopet' en realitet - det såkaldte Scanning Probe Microscope, der kan registrere enkelte atomer. Siden har 'nano', som kommer af det græske ord nanos, der betyder dværg, år for år udviklet sig til at blive et af naturvidenskabens mest brugte buzz words. En lang række discipliner og krydsfeltet imellem dem spås en revolutionerende udvikling takket være nanoteknologien.

Tag fx udviklingen inden for elektronikken: Forskerne har for længst beregnet, at man rammer den teknologiske mur i 2015. Til den tid vil det - på traditionel vis - være slut med fortsat at øge computerens ydeevne. Da vil der ikke kunne presses mere kapacitet ind på computerchips'ne, fordi de fysiske grænser for hvor små transistorerne kan blive uden at elektronerne laver ballade, vil være nået. Her kommer nanoteknologien ind i billedet.

Med de nye nano-redskaber lykkedes det i 2001 at fremstille et nanokredsløb, der giver løfter om, at udviklingen ikke går i stå alligevel. Man behøver ikke være videnskabsmand for at forstå, hvor-

for bedriften betegnes som revolutionerende. Nanoteknologien foregår i lige så ubegribelige små størrelser, som universet er ubegribeligt stort. For at blive ved eksemplet computerchips: Ved traditionelle fremstillingsmetoder kan man i dag komme ned på ledningsbaner, der er 100 nanometer brede. Det er lig med 100 millionedele af en millimeter eller en tusindedel af et hårs bredde. Med nanoteknologien vil man kunne arbejde på en endnu mindre skala, helt ned til 0,1 nanometer. I princippet forventer forskerne at kunne opbygge materialer atom for atom og molekyle for molekyle på samme måde, som man sætter legoklodser sammen.

Pengeuddelernes favorit

Amerikanerne og japanerne har investeret milliarder i nanoforskningen - og private virksomheder og investeringsfirmaer står på spring til at stikke hænderne dybt i tegnebogen. I EU's 6. rammeprogram er nanoforskningen gjort til et særligt indsatsområde med en pulje på 700 mio. Euro. Herhjemme er der afsat 60 millioner kroner for de næste fem år plus 15 mio. kr. til uddannelse, og med UMTS-forliget er der kommet 40 mio. ekstra.

Det siger sig selv, at hvis den nye nanoverden er fremtiden og fager, så er det vigtigt for samfundsøkonomien, at Danmark er med fremme på beatet. Så skal vi have nanoforskningsmiljøer med kvalificerede folk, der både kan tiltrække kære komne forskningsmidler til landet og kan være med forrest i udviklingen - om det skal være inden for fortsat øget kommunikationshastighed, udvikling af selektivt virkende lægemidler, af diagnosticeringsværktøjer, ren miljø- og energiteknologi eller biokompatible materialer. Eller inden for alle områderne. Det bliver det næste store spørgsmål. I disse dage udpeges personer til det udvalg herhjemme, der skal stå for fordelingen af de midler, der er blevet øremærket nanoforskningen.

Nanomani stjæler

- berettiget eller uberettiget?

Rundt omkring i forskningsmiljøerne sidder der dog folk, der mener, at nanoforskningen stjæler alt for meget opmærksomhed, læs: *forskningsmidler*.

"Sådan er det typisk. Tingene kommer i klumper og får i en periode fokus. Det er fordi, man har opdaget, at her har vi nogle meget brede muligheder til på en tværfaglig måde at komme meget langt," siger formanden for Det Naturvidenskabelige Forskningsråd, **John Renner Hansen**.

"Selvfølgelig vil der altid være nogen, der er bedre til at udtrykke sig end andre og kan få mere fokus i både medier og andre steder! Men reelt er det jo et spørgsmål om, at det er gået op for os, at der rundt omkring er nogle grænseflader, som virkelig kan skabe nye ting. Fx mellem biologi og fysik, mellem biologi, kemi og fysik, mellem matematik, kemi, fysik og biologi. Så det er ikke engang bare grænseflader, men mange områder, der samtidig kommer til at spille sammen."

Ingen tør stå udenfor

Endnu er nanoforskningen på grundforskningsniveau, et niveau, hvor der traditionelt kæmpes med næb og klør for at få forskningsmidler. Forskernes forudsigelser om anvendelsesmæssige muligheder er imidlertid så overbevisende, at intet vestligt samfund tør sidde dem overhørigt. Forskerne er sikre på, at nanoforskningen vil føre til 'noget'. Så meget 'noget', at man taler om en ny industriel revolution. Der kan måske gå 10-15 år endnu, før de konkrete resultater vil vise sig, men de forventes til gengæld at få stor betydning for, at de vestlige velfærdssamfund kan fortsætte den nuværende udviklingsrate.

Derfor fylder nanoforskningen fylder så meget:

"Der er mange, der samtidigt siger, at det er vigtigt. Det er kemikere, fysikere, matematikere og biologer, der siger det. Det er stort set 2/3 af hele naturvidenskaben, der taler sammen. Så må det jo få en meget større vægt, end hvis det fx bare var kemikerne, der sagde, at de havde fået en god idé," siger naturvidenskabsformanden.

Spin-off på grundforskningen

Når fokuseringen er så stærk, risikerer forskerne ikke at overse andre områder?

"Det er et spørgsmål, man hverken kan svare ja eller nej til. Hvis jeg vidste det, ville det blive fremmet. Når man fokuserer, er der altid en risiko for, at der er ting, der bliver overset. På den

lpm

opmærksomheden

Men to tredjedele af naturvidenskaben er i hvert fald hoppet på vognen i håb om spin-off

anden side – lige netop i det her tilfælde er satsningen meget bred og inkluderer mange emneområder. Det betyder, at de kemikere, matematikere osv., der får nogle ressourcer, også vil kunne bruge de ressourcer til at få et spin-off på andre ting. Så man stimulerer andre retninger,” siger John Renner Hansen.

Han bruger sit eget forskningsområde – partikelfysikken - som eksempel: Det kommer der ikke særlig meget direkte anvendeligt eller højteknologisk ud af. Men der er kommet en masse spin off-produkter ud af det. Fx world wide web, og nogle specielle magnettyper, som industrien er helt pjattede med.

”På samme måde, når man satses på nanoteknologi, så vil der dukke ting op, som man aldrig nogen sinde havde tænkt på. Det er grundforskningen i en nøddeskal. Vi aner ikke, hvad der kommer ud af det”.

Politikernes gunst

Men Renner vil ikke kalde det videnskabens held, at der er kommet et område,

som også politikerne er overbeviste om, at det er vigtigt at satse på:

”Jeg vil meget nødig kalde det held. Det er en modningsproces. Det havde ikke været muligt at fremme nanoteknologi og nanovidenskab for fx 15 år siden. Man er nødt til at vide tilstrækkeligt meget om de enkelte forskningsemner, før man kan begynde at se, at grænsefladerne hænger sammen.”

Men forudsigelserne om de mange anvendelsesmuligheder sælger godt hos politikerne: ”Både hos politikerne og hos den brede befolkning har det for det første en appeal – det er spændende, at man kan sidde og bygge de her ting og forstå i dybden, hvordan det foregår. Men det er søreme også et spørgsmål om, at vi argumenterer for, at man vil kunne udvikle fx designermedicin, sådan at man får en medicin, der passer lige præcis til den enkelte patient. Om 50 år – så tager jeg i hvert fald ikke munden for fuld – vil man pga. nanoteknologien være i stand til at designe medicin efter den enkelte persons arvemasse og sygdommens karakter. Det

er virkelig noget, der kan fascinere folk dybt.”

Renner: Kun en femtedel af behovet

Man skal bare sige nano, så udløser det forskningsmidler?

”Jeg kan garantere, at konkurrencen bliver så benhård, at der ikke bliver noget med bare at uddele penge i flæng. Absolut ikke. Der bliver ikke givet ved dørene. Mængden af penge, der er givet fra politikernes side, er jo ikke enorme,” siger forskningsrådsformanden og henviser til en rapport en arbejdsgruppe udarbejdede til ministeriet for halvandet år siden. Rapporten estimerede, at nanoforskningen skulle have i størrelsesordenen en halv milliard kroner i en fem-årig periode.

Men området har fået en femtedel af det, man mener, vil være et rimeligt niveau, når man sammenligner med fx den engelske satsning, påpeger .”

lpm

Nano savner samfundsforskning

Det forudsiges, at nanovidenskaben vil føre til en ny industriel revolution, men da man endnu kun taler om muligheder, er det svært at gætte på de samfundsmæssige konsekvenser.

”De øvrige forskningsråd er meget opmærksomme på, at der inden for deres områder er behov for samfundsvidenskabelige indspil,” siger formanden for Det Samfundsvidenskabelige Forskningsråd, professor Erik Albæk, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet.

”Problemet er bare, at der ikke er ret mange samfundsforskere, der har de tværvideenskabelige områder som deres kerneområde. Tag fx fødevarerområdet. Der skriger de selv på at få samfundsvidenskabelig forskning i forbrugeradfærd, men der er ikke særligt mange samfundsforskere, der gør det i det felt.”

Ph.d.-stipendier

En af de muligheder, man diskuterer i forskningsrådene for at fremme den type forskning, er at oprette ph.d.-stipendier til yngre forskere.

”Så vil vi få nogen, der har interessen lige fra begyndelsen af deres forskerkar-

riere. Det er meget sværere at få seniorforskere til at melde ind på noget, hvor de ikke har haft deres hjerte med fra starten. Man opbygger jo sin kompetence inden for et eller andet område og får forhåbentlig både national og international anerkendelse. Hvis du så skal til at springe over til noget andet, skal du opbygge et nyt netværk og nye kompetencer. Derfor vil de fleste have en tendens til at blive inden for det, de er gode til, og som de selv synes er spændende. Det er jo ikke sådan, at det man selv forsker i, pludselig er uspændende, bare fordi der nu er et nyt område, der også har behov for forskning.”

Skal undgå 'Amanda'

I efteråret har man som et tværrådligt tema fra jordbrugsforskningen og det samfundsvidenskabelige forskningsråd meldt ud, at man satses på miljø.

”Vi har meldt ud, at vi især ønsker at få ansøgninger inden for miljø-økonomi, miljø-sociologi, miljø-jura m.m.. Næste år vil der blive udmeldt nogle tværrådslige temaer, som primært ligger inden for hele det naturvidenskabelige, teknisk videnskabelige og medicinske område.

Og det vil klart blive specificeret, at også her er der samfundsvidenskabelige aspekter, som vi meget gerne ser ansøgninger inden for. Om vi så får dem – det er problemet. Men der er klart et behov,” siger Erik Albæk.

”Jeg ved faktisk ikke personligt, hvad nanoteknologien kommer til at betyde for vores måde at producere på og for vores hverdag – men for så vidt, at det får konsekvenser for den menneskelige adfærd, er det et samfundsvidenskabeligt og humanistisk spørgsmål.”

Erik Albæk nævner et eksempel inden for IT-teknologien, hvor redningstjenesten i London indførte et sofistikeret alarmsystem.

”To dage efter måtte man droppe det – det var rent Amanda. Man havde simpelthen ikke tænkt igennem, hvad det var for nogle mennesker, og hvilken organisation der skulle bruge det. Teknisk så det flod ud, men der var ikke samfundsvidenskabelig forskning der kunne sige, om det rent faktisk ville passe til de mennesker, der skulle bruge det. Det er muligt, at det samme gør sig gældende inden for nanoteknologi”.

lpm

Tempo i nano-etikken

Nanoteknologien vil give en ny industriel revolution, spår nanoforskerne. Det kræver politisk stillingtagen, inden løbet er kørt. Det skal blandt andet Teknologiske Fremsyn hjælpe til med.

I virkeligheden gør nano 'ikke andet' end at effektivisere de teknologier og udviklingstendenser, der allerede er i gang. Ikke mindst inden for bioteknologien, hvor vi knapt har fundet ud af, hvordan vi skal forholde os til de etiske spørgsmål. Med nanoteknologien vil tempoet blive speedet op. Tidshorizonten for anvendelige resultater er for elektronik-området 15-25 år, for energi-området 10-15 år, og inden for bioteknologien allerede om 5-10 år.

Kan vi følge med?

"Hvis den teknologiske udvikling kommer til at gå enormt meget hurtigere, end den gør i øjeblikket, hvor vi allerede føler, at vi halser bagefter, bliver det svært," siger næstformand i Etisk Råd, lektor i sundhedsret **Mette Hartlev**, Retsvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet. "Håndteringen af de samfundsmæssige implikationer herunder de etiske, som ny teknologi fører med sig, har indtil videre vist sig at være vanskelig. I hvert fald inden for en rimelig tidshorizont. Det er som om, der har manglet nogle redskaber til at finde ud af det," siger hun.

Mette Hartlev sidder også i en ekspertgruppe, under Videnskabsministeriet, der skal give bud på fremtidens bio- og sundhedsteknologi, hvor nanoteknologien uvægerligt også vil komme til at spille en rolle. Gruppen, der udgør et såkaldt Teknologisk Fremsyn (TF), blev nedsat i

2001 samtidig med TF'er for hhv. IT og Miljø, og de skal vurdere om det danske innovations- og forskningsmiljø er rustet til fremtidens udfordringer, og hvordan erhvervslivet og samfundet vil blive påvirket.

"Fremsynet er et forsøg på at introducere et redskab til, at vi kan danne os et overblik over, hvad der tegner sig i horisonten, og hvordan vi kan ruste os. Det er et forsøg på at være lidt på forkant med mulige fremtidige problemstillinger, så man ikke først opdager dem, når løbet er kørt."

Forskere er også borgere

Mette Hartlev mener, at de Teknologiske Fremsyn er et godt supplement til fx. Teknologirådets og Det Etske Råds arbejde. De fremtidsscenerier de opstiller, kan måske være forløbere for Det Etske Råds stillingtagen.

"Når en teknologi udvikler sig hurtigt, kan der være brug for systemer, der på forhånd giver pejlinger. Sådan at vi har et billede af, hvad en satsning på et bestemt område kommer til at betyde for vores samfund – inden vi skal tage stilling til, om området er noget vi skal støtte forskningsmæssigt eller erhvervsudvekslingsmæssigt. Det er klart, at der ikke er perspektiver i at kaste statslige forskningsmidler i noget, som samfundet ikke kan gå ind for."

Rapporten fra det Bio- og Sundhedsteknologiske Fremsyn kommer først til næste år, men det er Mette Hartlevs personlige oplevelse, at der har været meget stor forståelse for de samfundsmæssige implikationer, selvom de fleste i gruppen har naturvidenskabelig baggrund.

"Vi er jo alle sammen borgere. Jeg synes i hvert fald ikke, at det samfundsmæssige aspekt på nogen måde er blevet overset. Jeg har ikke skullet sidde og vifte med den etiske pegefinger."

Hovsabelutninger

De danske TF'er blev realiseret efter, at mange andre lande for længst havde iværksat Technology Foresights.

Det var en arbejdsgruppe nedsat af Teknologirådet der i 1999 pressede på, for at Danmark også skulle foretage TF'er. Bl.a. argumenterede man, at politikernes hidtidige prioritering var ureflekteret og førte til spild af ressourcer og forskertid. Et af de hyppigst nævnte eksempler er politikernes nølen med at tage stilling til kloning af dyr. Offentlige

forskningsmidler har betalt for, at man kan udvikle teknologien, der gør det muligt, men endnu har politikerne ikke taget stilling til, om de vil tillade klonede dyr at komme til verden.

Til sommer lanceres nye TF'er. Et af dem bliver inden for nanoteknologi.

Det er Rådet for Teknologi og Innovation, under Videnskabsministeriet, der har anbefalet ministeren et Nanoteknologisk Fremsyn:

"Vi synes, det er indlysende rigtigt at beskæftige sig med det," siger formanden for rådet, administrerende **direktør Fritz Schur** fra Fritz Schur Gruppen. "Når man følger debatten, er der dem, der mener, at nanoteknologi er det, der skal frelse ver-

Da svenskerne i slutningen af 1990'erne gennemførte en række TF'er gennemførte man også et teknologisk tilbagesyn. Formålet var at diskutere forskellige svagheder og faldgrupper, når man giver sig i kast med at udtale sig om fremtiden. De opstillede otte punkter, man især skulle være opmærksom på. Tre af dem lød:

Problemet med at se vigtige koblinger mellem teknologiområder, hvor netop kombinationen af områderne giver store udviklingsmuligheder. At dem der forsøger at forudsige fremtiden drukner i selve teknikken og dermed glemmer de økonomiske aspekter. At man er fanget af tidsånden og tror, at dagens store spørgsmål også er morgendagens store spørgsmål

Kilde:
www.teknologiskfremsyn.dk

den, og der er dem, der nedbagatelliserer det, for det ligger jo 25-30 år ud i fremtiden. Der findes begge holdninger, og derfor syntes vi, at det kunne være godt at få området konkretiseret og analyseret".

Evaluerings

Det eransvarligt, at man gør nogle forsøg på at skabe overblik over mulige udviklingstendenser, mener Mette Hartlev.

"Men det kræver selvfølgelig, at man evaluerer bagefter. Var metoden rigtig,

blev der fulgt op, blev vi rustede til at tage de beslutninger, vi gerne vil tage? Måske viser det sig, at være umuligt at forudsige udvikling. Det kunne også være en erkendelse. Jo mere vi ved om vores egne muligheder og begrænsninger desto bedre. Så agerer vi trods alt på grundlag af en viden, og det er bedre end at agere på grundlag af ikke-viden,” siger Mette Hartlev.

”De teknologiske fremsyn kan bidrage til at skabe et grundlag for det videre arbejde, og udgør kun første skridt. Det næste bliver at finde ud af, hvad vi så stiller op, og det betyder også, at der skal være et politisk system, der er parat til at agere i forhold til den viden, der kommer frem. Det har indtil videre vist sig at være vanskeligt. Formentlig fordi det er relativt nye felter for politisk beslutningstagen. Tidligere har mange af disse spørgsmål fået lov til at finde sine egne svar og løsninger i forskersamfundet. Eller inden for sundhedsvæsenet blandt de professionelle i samspil med borgerne,” siger hun.

Nu kan man og så gør man det

Kjeld Rahbæk Møller (SF) var som direktør for Universitetsinnovation A/S med i den uafhængige arbejdsgruppe under Teknologirådet, der opfordrede til de Teknologiske Fremsyn.

”Hvis jeg var beslutningstager, ville jeg også have satset på nanoteknologi. Det lyder som noget, der er fremtid i,” siger han.

”Teknologiske Fremsyn handler om, at vi bør have bedre redskaber til at vælge, hvor vi skal prioritere. Det betyder ikke, at vi ingen ting skal foretage os i mellem-tiden. Vi skal vide noget mere om, hvad der foregår dernede på nano-niveau, og så kommer der måske nogle anvendelser – sandsynligvis – men hvad det bliver, og om vi kan bruge dem, det er noget andet. Samfundet skal have den viden.”

- Er der ikke så mange andre områder, der kunne fortjene en særlig satsning?

”Det vil der altid være. Når der er så meget fokus på nano, er det simpelthen fordi, teknikkerne har gjort det muligt at komme ned i den skala, og så vil man prøve at udforske det. Der ligger ikke andet i det,” siger Kjeld Rahbæk Møller.

lpm

Elastiske krav til ph.d.-afhandlinger

Ph.d.-studerende, der oplever deres afhandlinger uretfærdigt bedømt, kunne godt tænke sig, klarere krav til afhandlingerne. De har nemlig kun klagemulighed, hvis de kan påvise en formel fejl

I ny og næ er der en vred ph.d.-studerende, der godt kunne have tænkt sig, at der eksisterede kodificerede krav til ph.d.-afhandlinger. En ph.d.-studerende kan kun klage over en bedømmelse, hvis der er sket en formel fejl. Han eller hun kommer ikke langt med en fornemmelse af, at bedømmelsesudvalget har haft skjulte dagsordener om at fremme egne synspunkter eller holdninger. De føler derfor, at de ville have en større retssikkerhed, hvis der var mere håndfaste krav til en afhandling.

”Det ville være forrykt efter min mening,” siger formanden for Forskeruddannelsesrådet **Hans Siggaard Jensen**. ”Det ville være som at opstille et fælleskrav til det gode måltid – uanset om det er kinesisk, thailandsk, europæisk, japansk eller eskimoisk mad. Så kunne man fx stille krav om, at det skulle smage godt og være sundt. I dag er der en bekendtgørelse, der siger noget generelt om, at en ph.d.-afhandling skal være på et internationalt niveau, og at den skal være et bidrag til forskningen osv. Det vil altid blive meget generelt, fordi de skal dække flere fagområder,” siger han.

Hvem afgør om afhandling er dårlig?

Men hvis en afhandling af de fleste opfattes som god, bare ikke af bedømmelsesudvalget, så er der vel noget galt?

”Det er jeg da ikke spor sikker på. Hvad nu hvis den er dårlig. Hvem afgør det? Det er det, det hele handler om. Om hvem der sætter kvalitetskravene. Man antager, at de, der har forstand på feltet – om det

er arkæologi eller kernefysik - udpeger et bedømmelsesudvalg, som antages at vide det. De vurderer så, om det er godt eller skidt. Selvfølgelig er der den mulighed, at det involverer en institutleder og et fakultetsråd, der er inkompetente og nedsætter et bedømmelsesudvalg, som ikke er optimalt og laver en fejl. Men de eneste, der kan finde ud af det, er nogen, der véd noget om feltet. Det kan du og jeg ikke finde ud af. Det forudsætter jo nemlig, at vi er eksperter eller kloge inden for feltet. Hvis systemet ikke fungerer ansvarligt, så kan ingen regler løse det problem,” siger Hans Siggaard Jensen.

”Forskning er et område, du ikke kan regulere. Det ville være som at udstede regler for, hvordan arkitekter skal lave skønne og smukke bygninger. Det kan du godt gøre, men se bare hvad der sker i Københavns Havn.”

Frem for et overdommersystem, skal man overveje et system til kvalitets-sikring, foreslår Siggaard: ”Det vil sige, at man skal sikre, at de fakultetsråd, der nedsætter bedømmelsesudvalgene, også nedsætter kvalificerede bedømmelsesudvalg efter procedurer, der er fornuftige.”

Både på nordisk og europæisk plan er der faktisk allerede forsøg i gang med at med at udarbejde kvalitets-sikringssystemer inden for forskningen. Der arbejdes på at udvikle systemer, så forskeruddannelserne kan kvalitetsvurderes. Systemerne skal sikre, at de enkelte universiteters egne kvalitets-systemer fungerer på en relevant måde.

lpm

Mobning eller misinformation?

I sidste nummer af FORSKERforum omtales en sag fra et institut på Handels-højskolen i Århus under titlen 'Ikke et ord om mobning'. Som medlemmer af det omtalte institut skal vi hermed gøre opmærksom på, at vi finder, at fremstillingen i artiklen giver en særdeles ensidig og absolut ikke et retvisende billede af, hvad der foregår på vores institut. De offentliggjorte e-mails er svar på tidligere emails og resultatet af en lang proces med mange emails, møder, diskussioner m.v., og de optræder i FORSKERforum som taget helt ud af deres sammenhæng. Vi ønsker imidlertid ikke at bruge FORSKERforum til at fortsætte en offentlig polemik. Men to faktuelle ting bør nævnes.

Den omtalte meget aktive DJØF-tillidsmand, som nu udfolder stor aktivitet vedrørende vores institut, er netop identisk med den kollega, der omtales i FORSKERforum 'Året forud havde der været samarbejdsproblemer - en anden kollega flyttede til at andet institut'. Blandt andet derfor blev det eksplicit i forbindelse med genvalget af ham som DJØF-tillidsmand nævnt som en betingelse for valget, at tillidsmanden undlod at blande sig i sager vedrørende vores institut. Hvilket bestemt ikke er blevet overholdt.

Derudover fremgår det af FORSKERforum, at et flertal af vip'ere og tap'ere på instituttet i en underskriftsindsamling tog afstand fra DJØF-tillidsmandens adfærd og frabad sig at blive generet mere af tillidsmanden. Lidt mere præcist består 'flertallet' af samtlige vip'er og tap'er på instituttet, ialt 20 personer, som var til stede i de pågældende dage, hvor underskrifterne blev indsamlet. På instituttet arbejder i alt 27 medarbejdere. Blandt de resterende 7 medarbejdere har 5 senere tilkendegivet, at de gerne ville have skrevet under, hvis de havde haft mulighed for det. Vi er således ikke bare 'et flertal', vi er et yderst massivt flertal, nærmest hele instituttet, der føler os kraftigt generet af DJØF-tillidsmanden.

Det er beskæmmende for os - mange af os er (eller har været!) DJØF-medlemmer - at skulle læse en så ensidig og misvisende fremstilling af vores institut i det DJØF-finansierede blad, FORSKERforum!

25 tap'ere og vip'ere på Institut for Nationaløkonomi, Handelshøjskolen i Århus

Svar:

Mobbesager er almindeligvis kendetegnet ved, at de ikke tages seriøst og bliver til ikke-sager og magtkampe. Det er derfor vanskelige sager at beskrive journalistisk, men jeg forsøgte alligevel med denne sag for at sætte fokus på problemet. Som case er den god, fordi den kollegiale tone må siges at være noget usædvanlig (hvilket læserne selv kan dømme ud fra de citerede mails).

Jeg bemærker, at I ikke korrigerer min konkrete sagsfremstilling og at I undviger at kommentere sagens kerne (mobbeaspektet).

Tilbage står, at 20-25-flertallet - hvoraf kun 6-7 er DJØF-medlemmer - tilsyneladende mener, at FORSKERforum bare skulle have holdt fingrene væk.

Jørgen Øllgaard, journalist

Hvad er meningen og formålet med fodnoten? Et spørgsmål hvis svar vi sandsynligvis skulle søge i en glemte fodnote; et spørgsmål som piner enhver ny student når han for første gang stiger ned i hin underverden af korttekster fra hvilken enhver videnskabelig tekst ligesom gennem et vandleddningssystem, dels forsynes med dokumentation, dels skiller sig af med udelige kollegers afvigende læresætninger. Fodnoter er begge dele: næringstilførsel og fordøjelse, banket og toilet, festmåltid og vomitorium (stedet hvor man kaster op). På samme måde som et moderne hus først gennem el- og vandforsyning, kloak og renovationsystem bliver til en civiliseret bolig, så bliver en tekst først videnskabelig gennem fodnoterne. Således opstod de også som en reaktion på de kartesianske anklager om at de historiske videnskaber ikke var tilstrækkelig videnskabelige: Som tekstvidenskabeligt verifikationsinstrument blev fodnoten en pendent til det naturvidenskabelige eksperiment. Denne udvikling tog sin begyndelse med Bayles *Dictionnaire historique et critique* 1697 og blev afsluttet af Ranke idet han lod sin begejstring for arkivarbejdet flyde ind i fodnoterne og skabte det historiske institut som koncentrerede sig om kildearbejdet.

Således blev fodnoten fra starten et belæg for sandhedsværdien af tekstens udsagn. Den citerer kilder, dokumenter og aktstykker, den henviser til forgængere eller afviser dem. Den har samme funktion som vidneudsagn i retten og åbner tilsvarende mulighed for krydsforhør. Og først forhandlingerne i fodnoterne muliggør tekstens dom.

Den egentlige nøgle til forståelse af fodnoten ligger i trangen til berømmelse. David Lodge begynder intrigen i sin roman *Small World* med en kongres om ridderromancer. Dermed sammenligner han professorerne med vandrende riddere der for at befæste deres ry drager fra den ene turnering til den anden, således som professorerne rejser fra kongres til kongres for at måle sig med deres videnskabelige modstandere. Søgen efter sandhed er måske det vigtigste incitament for forskning, men lige derefter kommer anerkendelsen fra andre forskere. Hertil tjener fodnoten også. Den er for forskerne hvad våbenskjoldet er for ridderen; den udpeger ham som videnskabsmand, forlener ham med troværdighed og berettiger ham til at deltage i turneringen. Den er samtidig også hans våben. Med dette befæster han ikke blot sit eget ry, men nedbryder også sine rivalers. Hermed

er det detektivarbejdet med at rekonstruere præcise tekster, altså støve rundt i arkiverne, søge dokumentation og finde kontekster, opnuse påvirkninger og ikke mindst at dokumentere alt med fodnoter. Hvis naturvidenskabens særkende er eksperimentet, så er tekstvidenskabernes fodnoten, siger Dietrich Schwanitz

viser den sig som et universalvåben der kan bruges til mange formål. Nogle benytter den som en dolk man stikker i ryggen på modstanderen; andre som en kølle der slår ham ned; atter andre som en fleuret med hvilken man udkæmper elegante dueller. For læseren er fodnoterne derfor ofte mere spændende end teksten. For så vidt ligner kontroverserne i fodnoterne de slagsmål som de stridende parter forlader baren for at udkæmpe ude på gaden. I fodnoten kan forfatteren derfor tillade sig at lade den respektabilitetsmaske falde som han bærer i sin hovedtekst og derved afsløre sit sande ansigt. Derigennem er fodnoten også mere vederhæftig end teksten; den tillader ham nemlig at vise modstanderen dette ansigt.

Videnskaben og dens verdensbilleder

Den tyske professor Dietrich Schwanitz' bog om Dan-nelse og alt hvad man bør vide: **Bildung Alles, Was Man Wissen Muss** (Eichborn Lexikon, Frankfurt am Main 1999) ligger stadig helt i top på bestsellerlisterne i Tyskland, og den vil sikkert også i spritny paperbackudgave ligge under juletræet dette år i mange dannede hjem som en slags social selvhjælpsbog, på trods af sin ironiske distance til begrebet dannelse (se FORSKERforum 156X).

Om sit eget fagområde er Schwanitz nærmest kynisk. I denne fodnote om fodnoten er alt hvad man bør vide om filologiens adelsmærke og tekstens afløbssystem: **Fodnoten** – forskerens vigtigste våben i kampen for at få adgang til de højstestimerede forskerskoler og samtidig få lagt distance til alle de andre – selvfølgelig beskrevet i den 540 sider tykke bogs eneste fodnote. Den går til gengæld helt op "under tagskægget", som filologerne siger når teksten går fra bund til top.

I den forbindelse findes der nogle ondskabsfulde varianter. En består i overhovedet ikke at citere fjenden, simpelthen at ignorere ham, også selvom hans bog har stor gennemslagskraft. Den som ikke

citeres, eksisterer ikke i videnskaben, thi han har ingen "impact factor". Denne faktor beregnes af *Science Citation Index des Institute of Scientific Information* in Philadelphia på baggrund af den hyppighed med hvilken en publikation citeres. Den der ikke bliver citeret, findes altså ikke på det videnskabelige landkort. Fortielse er et våben som kan tilføje dybe sår. Det bør imidlertid, som Odysseus' bue kun benyttes af erfarne kæmpere, andre risikerer at blive mistænkt for i uvidenhed at have overset de ikke citerede værker.

Omvendt kan letvægterne gøre opmærksom på sig selv idet de i deres fodnoter overfalder berømt. Dem går det ligesom revolverheltene i det vilde Vesten. Alle vil måle sig med dem. Den der overlever det, kan med ét slag blive berømt. Især parasitære talenter benytter sig af denne mulighed; i mangel af egne præstationer bygger de deres reputation på kritik af andre. Det betyder ikke at de ikke kunne have en vigtig funktion i videnskabets rige: Ligesom hyænerne går de kun løs på syge tekster. Om dem gælder det samme som man siger om gribbene i en dyrefilm: De er teksternes sundhedspoliti og fjerner de videnskabelige kadavere.

Udvider man turneringsmetaforen med billedet om det åbne slag, tjener fodnoten også som et felttegn, ud fra hvilket ven og fjende kan genkende de videnskabelige skoler og tilhængere af den samme teori. I sine fodnoter kan enhver derfor tilbyde sig som forbundsfælle til en gruppe idet han henviser til den. Derved skaffer han sig adgangskort til en videnskabelig klub. Medlemmer af en bestemt skole citerer i reglen hinanden. I den

videnskabelige folkløse taler man derfor om "citationskarteller". Derved forhøjer medlemmerne deres "impact factor". Af samme grund sker det tit i naturvidenskaben at forskere lader sig anføre som forfattere til artikler i hvis tilblivelse de ikke har haft mere del end stegepandeproducenten har i den ret der bliver lavet på panden. Han er chef for det laboratorium hvor de beskrevne forsøg blev udført, men publikationen forhøjer hans "impact factor". Enhver tekst er naturligvis bestemt til igen at blive til råstof for fodnoter i andre værker. Deres skæbne er: bogstav til bogstav, tekst til fodnote. Eller omvendt freudiansk. Hvor der var tekst skal der blive fodnote. Enhver tekst vokser oven på en mødding af tekster der komposteres til fodnoter. Enhver ny tekst degraderer sine forgængere til et affaldsbjerg af fodnoter, fra hvilket den klunser det der er brugbart. Mellem tekster og fodnoter fuldbyrdes en endeløs metamorfose og teksthavet udgør den gen-pool hvorfra fodnoterne i uendelige kombinationer uophørligt udvinder nye tekster.

På trods heraf er, som enhver førsteårsstuderende ved, læsning af med fodnoter spækkede tekster en tilvænnings-sag. I teksten læser man om Preussens historie, i fodnoterne derimod læser man henvisninger til tekstens tilblivelseshistorie. Det er som at få fortalt og forklaret en vits på en og samme gang. Eller som Noel Coward siger det, som når man midt i kønsakten må rejse sig fordi det ringer på døren, for så at fortsætte hvor man slap. Også denne form for coitus interruptus må man lære sig når man studerer.

Uddrag fra Dietrich Schwanitz: **Bildung** (Eichborn Lexikon 1999).

Manipulation på J | DAGEN

Avis brugte bevidst fejlagtige tal for at dramatisere en historie om 'nulforskere'. Det fik universiteterne til at fremstå i et negativt lys – og regeringens kommende universitetsreform og Dansk Industri i et positivt...

Det nye dagblad DAGEN – som har de unge som målgruppe og ikke vil bruge tid på "bekymringsjournalistik" – havde i slutningen af november et par dages føljeton om universiteterne: "Udbrændte nulforskere står i vejen for unge og bedre kvalificerede kræfter".

DAGEN hængte fem navngivne forskere – heraf to pensionerede – ud som dokumentation på, at "der er mange eksempler på forskningssvigt blandt ældre og udbrændte forskere".

FORSKERforums gennemgang af artiklerne afslører imidlertid, at DAGEN manipulerer: Vinklingen er selektivt negativ og i nogle tilfælde bevidst skrevet mod bedre vidende. Journalisten udvalgte systematisk de mest sensationelle detaljer, som stiller universitetet i et dårligt lys - og fortiede omvendt andre, som kunne stille universitetet i et mere positivt lys.

Bevidst gengivelse af fejlagtige tal

DAGEN gengav Dansk Industris to år gamle undersøgelse, som fortalte, at 30 pct. af danske universitetsforskere ikke havde publiceret noget i 1-2 år. Men dengang måtte DI trække disse tal tilbage, for tallet var nærmere 15 pct.

DAGEN-journalist Frederik Wiedemann medgiver, at han kender DI's fejl. Alligevel gengav han det mere dramatiske tal på 30 pct?

"Jeg gengav ikke DI's tal, men forholdt mig selvstændigt til analysen ved at skrive i artiklen at 'op til 30 pct. af danske universitetsforskere ikke havde publiceret noget i 1-2 år'. Det betyder, at på enkelte institutter var der op til 30 pct. som ikke havde publiceret i perioden", forklarer Wiedemann.

Men når du bevidst gengiver de forkerte tal, ligner det et bevidst forsøg på maksimal dramatisering og mistænkliggørelse?

"Det er en mærkelig strid om ord, bare fordi jeg ikke har lavet en ordret gengivelse".

"Dokumentation"

Mens DAGEN på dag nævnte de fem navngivne "nulforskere" som "mange eksempler på forskningssvigt blandt ældre og udbrændte forskere", så blev opfølg-

ningen på dag 2 en artikel om "dovne forskere", som var baseret på "gårsdagens dokumentation". Dokumentationen var altså de fem navngivne forskere, herunder to pensionerede?

"Dokumentationen var artiklen som helhed, de fem nævnte eksempler plus samtaler med institutledere", forklarer Wiedemann.

Fem navngivne forskere ud af 5000 danske universitetslærere bliver altså dokumentation på, at universiteterne har et stort nulforskerproblem?

"Vi dokumenterer, at det er et nulforsker-problem, som universiteterne har svært ved at gøre noget ved, ja".

DAGEN fortiede løn-belønning

På dag 2 var historien, at "dovne forskere skal rammes på pengepungen". Venstres Hanne Severinsen er citeret for, at der skal være mere fri konkurrence om forskningsmidlerne, men der er ingen politikere, som taler om "dovne forskere ..."?

"Politikerne siger, at der skal være mere fri løndannelse, og derfor er DAGENS journalistiske sammenfatning, at flittige forskere skal belønnes og de dovne straffes", siger journalist Wiedemann.

Artiklen fortæller, at universiteterne bør arbejde mere med løndifferentiering. Men løn-belønning pr. publicerede artikler er faktisk allerede indført på nogle institutter. Men det nævner DAGEN-artiklen ikke?

"En af de citerede institutleder nævner det da".

Men var det ikke en væsentlig oplysning i selve artiklen – som kunne stille universitetet i et mere positivt lys - at nogle institutter allerede arbejder med løn-motivation?

"Den nærmere prioritering af indhold er en del af journalistens arbejde ..."

Udhængt: Mistænkliggørelse

Lektor AM – som blev hængt ud i DAGEN som nulforsker - oplever, at DAGEN har problemer med at trænge igennem i offentligheden og derfor havde brug for en forside-sensation, som kunne komme i morgenradioen – hvad den også gjorde.

"Men det er ikke sagligt, når DAGEN hænger personer ud med navn, når personerne ikke har haft reel mulighed for at forklare sig, når artiklerne vinkles eensidigt negativt m.m. Det bliver til en tilsiget mistænkliggørelse af universiteter og universitetslærere i almindelighed", slutter lektoren.

Ikke plantet af Dansk Industri

Mens universiteterne i artiklerne fremstod i gennemført negativt lys, så fremstod regeringens nye universitetsreform og Dansk Industri i et positivt.

"Det er den rene skandalejournalistik. DAGEN mistænkliggør samtlige universitetslærere på et fuldstændig udokumenteret grundlag", siger DMs formand Ingrid Stage. Hun mener, at artiklerne ligner bestilt arbejde i forbindelse med den høring om universitetsreformen, som foregår netop nu og tilføjer, at bagvaskelsen kan bruges til at retfærdiggøre afskaffelsen af medarbejderdemokratiet på universiteterne.

"Jeg kan ikke opfatte DAGENs artikler som andet end usaglig bagvaskelse af universitetslærerne. Det er dårlig journalistik, og artiklerne lægger sig tilmed i betænkelig grad op af synspunkter som bevidstløst bliver fremført af Dansk Industri", siger Ingrid Stage.

Wiedemann afviser imidlertid at historien er plantet af DI - selv om DAGENs hjemmeside fortæller, at han tidligere har været ansat netop i DI:

"For 8-10 år siden var jeg studentermedhjælp i DI, så det er helt forkert, hvis nogle antyder, at jeg går DI's ærinde ..."